

**Den grooten Wo-
cabulaer/ Engels ende Duyts :**

Dat zijn ghemeenlycke Spraken op alderhande
de manieren/ oock Brieven ende Obligatten
te schrijven. Met eenen Dictionarium/
ende de Conjugatie.

**THE GREAT VOCABLER,
in English and Dutch :**

That is to say common speeches of all sorts, also
Lettres and Obligations to write. With a Dictionarie
and the Conjugation.

Desen lesten Druick/ op nieuw oversien ende ghebeterd/
van vele honderde grove fouten.

3
Noverint
1639

TOT ROTTERDAM,

**By Pieter van Waef-berge/op't Steegher/
inde Swarte Klock. Anno 1639.**

Een Maeltijt van
thien Persoonen/te weten:
Herman/Jan/Maepken/
David/Pieter/Fransops/
Rogier/Canneken/
Hepndrick ende Lucas.

Herman.

Godt ghebe u
goeden dagh Jan.
I. Ende u
alsoo Herman/

goeden dagh
ghebe u Godt.

H. Hoe vaert ghy?

I. Ich vare wel/
Godt danck/

tot uwen ghebode.

Ende ghy Herman/
hoe ist met u/wel?

H. Ich vare oock wel:
hoe vaert

u Vader
ende uwe Moeder?

I. Sy varen wel/
Godt lof.

H. Wat maecht ghy
soo vroech op?

I. Ist niet tijt
op te zyne?

H. Vast ghy noch?
en hebt ghy niet
ontbeten?

A DINNER OF

ten Persons, namely:
Hermes, Iohn, Mary,
David, Peter, Francis,
Roger, Anne,
Henry and Luke.

HERMES.

God give you
good morrow Iohn.

I. And you
also Hermes,

good morrow
give you God.

H. How do you?

I. I am well,
I thanke God,

at your commandement.

And you Hermes,

how is it with you, well?

H. I am also well:
how doth

your Father

and your Mother?

I. They are well,
thankes be to God.

H. What do you
so earlie vp?

I. Is it not tyme
to be vp?

H. Are you yet fasting?
have you not broken

your fast?

Duys.

J. Neen ick noch niet/
het is noch te vroeck.

Ende ghy/
hebdy ontbeten?

H. Ja ick/ over een ure/
soude ick soo lange vasten:
van waer komt ghy?

J. Van waer ick come?
ick come van der scholen/
vander kercken/
ende vander markt.

H. Waer gaet ghy?

J. Ick ga t' huys.

H. Wat ure ist?

J. Het is by
den twaelf uren.

H. Ist al soo laet?

J. Ick moet gaen:
ick sal bekeben zijn

van mijn Moeder:
te Gode Herman.

H. Hebdy
soo grooten haeste?
en heeft ons Meester
na my niet gebraecht?

J. Ic en hebt niet gehoozt/
ick en magh niet
langher toeben.

Adieu/ ick ga.

H. Gaet/
Godt ghelepe u.

J. Godt gheve u
goeden avont
mijn Moeder/

English.

I. No not yet,
it is yet to earlie.

And you,
have you broken your fast?

H. Yea, an hower agoe,
should I fast so long:
from whence com you?

I. From whence I come?
I come from the schoole,
from the church,
and from the market.

H. Whither go you?

I. I go home.

H. What a clock is it?

I. It is almost
twelve a clock.

H. Is it so late?

I. I must go hence:

I shall be shent
of my Mother:
God be with you Hermes.

H. Have you
so great hast?
hath not our Maister
asked for mee?

I. I have not heard him,
I can tarrie
no longer.

Farewell, I go.

H. Go your way,
God guyde you.

I. God give you
good even
my Mother,

Duys.

ende al't gheselschap?

M. Jan/
van waer komt ghy?
waer hebt ghy
soo lange gebeydt?
waerom komdy soo laet/
ist wel gedaen?

Ick hadde u bevolen
te komen

te vier uren/

het is nu

by den seffen:

seght my nu.

waer ghy gheweest hebt/

want ghy hebt lange

upt der scholen geweest/

dat weet ick wel/

ick sal't uwen

Meester segghen.

J. Behoudens u gratie/

ick come nu terstont

van der scholen/

ick en wiste niet

dattet soo laet was/

ick en hebbe

nerghens ghebeyt/

ghy moghet doen

onsen Meester braghen

of't alsoo niet en is.

M. Dat sal ick doen:

ick sal de waerheyt weten.

Nu gaet/

decht de tafel/

ende haest u seer.

English.

and all the companie.

M. Iohn,
from whence come you?

where have you
tarried so long?

wherfore come you so late,
is it well done?

I bad you

to come

at foure of the clock,

it is now

neere six:

tell mee now

where you have beene,

for you have beene long

out of the schoole,

that knowe I well,

I will tell

your Maister.

I. Pardon mee,

I come even now

from the schoole,

I knew not

that it was so late,

I have tarried

no where,

you may let one

aske our Maister.

if it be not so.

M. That wil I do:

I wil know the trueth.

Go now,

cover the table,

and hast you quicklie.

Dupts.

J. Wel Moeder/
 ick sal't doen/
 waer is d' ammelaken?
M. D' ammelaken is
 daer binnen
 op't tresooz/
 set het sout eerst/
 koudy dat
 niet onthouden?
 ick hebt u gesept
 meer dan twintich reysen:
 ghy leert niet/
 het is groote schande.
 Gaet halen tellioren/
 kroesen ende servietten.
J. Wel mijn Moeder/
 waer zynse?
M. Ghy en kondt
 niet vinden:
 daer zynse/
 ist niet wel ghesocht?
 gaet halen broot.
J. Wel/ gheeft my ghelt/
 vooz hoe veel
 sal ick brenghen?
M. Brenghes
 vooz twee stuyvers/
 vooz eenen stuyver wit/
 en vooz een stuyver brywn/
 half een half ander/
 ende brenghet
 al nieu bakken.
J. Wel ick ga.
 Siet hier is broot Moeder

English.

I. Well Mother,
 I wil do it,
 where is the table cloth?
M. The table cloth is
 there within
 vpon the cupbord,
 set on the salt first,
 can you not
 remember that?
 I have tolde you it
 more then twentie times:
 you learne nothing,
 it is great thame.
 Go fetch trenchers,
 goblets and napkins.
I. Well Mother,
 where be they?
M. You can
 finde nothing:
 there they be,
 is it not well sought?
 go fetch bread.
I. Well give me money,
 for how much
 shall I bring?
M. Bring for
 two stivers,
 for one stiver of white,
 and for one stiver of broune
 half one half another,
 and bring
 all newbaken.
I. Well I go.
 See here is bread Mother.

M. Ghy**Dupts.**

M. Ghy hebt wel gedaen/
 gaet nu
 hout halen/
 om byer te maken:
 gaet wette de messen/
 giet water
 in't labooz/
 ende hangt daer
 een witte dwale/
 doet het byer bernen/
 u Vader komt /
 ende David u Nebe
 komt met hem:
 Gaet huntieden teghen/
 doet u bonette af/
 ende neyght eerlick.
J. Wel mijn Moeder/
 ick ga.
 Weest wellekom
 mijn Vader/
 ende u gheselschap.
D. Pieter is dat u
 sone?
P. Jaet/het is mijn sone.
D. Cis een schoon kindt/
 Godt laet hem altyt
 in den ghen prospereren.
P. Ick dancke u Nebe.
D. En gaet hy niet
 ter scholen?
P. Ja hy/hy leert
 Fransoy's spzeken.
D. Doet hy?
 Het is seer wel gedaen.

English.

M. You have done well,
 go now
 and fetch wood,
 for to make a fyre:
 go whet the knives,
 put water
 into the laver,
 and hang there
 a white towel,
 make the fyre burne,
 your Father cometh,
 and David your Cosen
 cometh with him:
 Go meete them,
 put of your cap,
 and make a leg handsomie.
I. Well Mother,
 I go.
 You be welcome
 my Father,
 and your companie.
D. Peter is that your
 sonne?
P. Yea, it is my sonne.
D. It is a goodlie childe,
 God let him alwayes
 prosper in vertue.
P. I thanke you Cosen.
D. Doth hee not go
 to the schoole?
P. Yes, hee learneth
 to speake French.
D. Doth hee?
 it is very wel done.

N 4

Jan

Duyts.

Jan/ kondy wel
 Fransops spreken?
 J. Niet seer wel Neve/
 maer ick leert.
 D. Waer gady
 ter scholen?
 J. In de
 Lombaert-strate.
 D. Hebdy
 langhe ter scholen gegaen?
 J. Ontrent een half jaer.
 D. Leerdy ooc schryven?
 J. Ja ick Neve.
 D. Dat is wel ghedaen/
 leert altoos wel.
 J. Wel Neve/
 beliebet Godt.
 M. Neve weest welkom.
 D. Ick dancke u Nichte.
 M. Neve wildy
 daer blyben/
 waeromme
 en kondy niet binnen?
 komt u wermien/
 dan sullen wy gaen eten.
 D. Memydy
 dat ick houde hebbe?
 het sou groore
 schande zyn.
 M. Neve hoe ist met u?
 D. Wel/ Godt danck.
 M. Waer is mijn Nichte/
 waerom en hebdy mijn
 Nichte niet mede gebzacht

English.

Iohn, can you well
 speake French?
 I. Not very well Cosen,
 but I learne.
 D. Where go you
 to schoole?
 I. In the
 Lumbard-street.
 D. Have you gone
 long to schoole?
 I. About half a yeare.
 D. Learne you also to write?
 I. Yea Cosen.
 D. That is well done,
 learne alwayes well.
 I. Well Cosen,
 if it please God.
 M. Cosen you be welcome.
 D. I thanke you Neece.
 M. Cosen will you
 abide there,
 wherfore
 come you not in?
 come warme you,
 then will we go eate.
 D. Thinke you
 that I have colde?
 it were my great
 shame. (you?)
 M. Cosen how is it with
 D. Well, I thank God.
 M. Where is my Neece,
 wherfore have you not
 brought my Neece with you
 D. Sp

Duyts.

D. Sp is al sieck.
 M. Ist waer/
 is sy sieck/
 wat sieckten heeft sy?
 D. Sp heeft de koutse.
 M. Heeft sy die
 lange ghehad?
 D. Ontrent acht daghen.
 M. Dat en wist ick niet/
 ick false gaen besoecken
 morgghen beliebet Godt.
 Fransops
 bzengt een stoel
 voor u Neve.
 Neve/
 komt by den byere.
 Fransops gaet daer voren/
 men klopt daer/
 besiet wie daer is:
 het sal Rogier zyn/
 dat weet ick wel.
 J. Wel Moeder/ ick ga.
 Wie is daer voren?
 R. Het is vriendt/
 doet de deure open.
 J. Zijdy daer Rogier?
 R. Ja ick ben hier/
 is u Vader t'hups?
 J. Ja by ende
 mijn Moeder oock:
 komt binnen/
 ick sal mijn Vader seggen
 dat ghy ghekomen zyt.
 P. Fransops/

English.

D. Shee is sicke.
 F. Is it true,
 is thee sicke,
 what sicknes hath shee?
 D. Shee hath the ague.
 M. Hath shee
 had it long?
 D. About eight dayes.
 M. That knew I not,
 I wil go see her
 to morrow if it please God.
 Francis
 bring a chaire
 for your Cosen.
 Cosen,
 come by the fyre.
 Francis go you before,
 one knocketh there,
 looke who is there:
 it shall be Roger,
 that knowe I well.
 F. Well Mother, I go.
 Who is there?
 R. It is a freind,
 open the dore.
 F. Be you there Roger?
 R. Yea I am here,
 is your Father at home?
 F. Yea, and
 my Mother also:
 come in,
 I wil tell my Father
 that you be come.
 P. Francis,

Duys.

maket al gereedt
om te gaen eten.

F. Wader/
het is al gereedt/
ghy meucht gaen eten/
alst u belieft.

P. Wel/ ick kome
terstont :

roept de kinderen.

F. Wel mijn Vader.

Jan/ waer zijdt ?
ghy soudt komen eten/
waer blijdt ?

Wat maecht ghy daer ?

J. Wat soude ick maken/
ick heb hier wat te doen.

F. Weet ghy niet
datmen gaet eten ?
kome segghen
de Benedictie.

J. Wel/ ick kome.

P. Jan/waerom
en komdy niet/
moetmen u roepen ?
brenge hier stoelen.

M. Pieter
laet ons gaen sitten/
het is tijdt.

P. Wel/ ic bens te vreden.

M. David/ sit daer in.

D. Ick/ en belchs u niet/
dat en sal ick niet doen/
laet Pieter daer sitten/
dat bidde ick u.

English.

make all readie
for to go eate.

F. Father,
it is all readie.

you may go eate,
when it pleaseth you.

P. Well, I come
by and by :

call the children.

F. Well my Father.

John, where be you ?
come eate,

where tarrye you,
what do you there ?

I. What should I do,
I have somewhat here to do.

F. Know you not
that wee go to eate ?
come say
the Benedicite.

I. Well, I come

P. John, wherefore
come you not,
must one call you ?
bring hither chaires.

M. Peter
let vs go sit,
it is tyme

P. Well, I am content.

M. David, sit you in there.

D. I, no by your leave,
that wil I not do,
let Peter sit there,
I pray you.

M. Pie

Duys.

M. Pieter en is niet
ghewent daer te sitten/
hy sal hier sitten/
het is sijn plaetse.

Jan/ segt
de Benedictie.

J. Wel mijn Moeder :
Godt seghene u
mijn Vader/
mijn Moeder/
ende al u gheselschap.

M. Fransops/
brenge ons t' eten/
brenge het salact
ende t'ghesouten vleesch/
schenckit ons

te drincken/
schenckit uwen Nebe/
ende voort alomne.

Fransops/ sit by ons.

Jan/ gaet halen pottagie
voor uwen Broeder/
ende doet
d' ander ghereedt maken/
loopt seere.

J. Broeder/
houdt u pottagie :
hebdys te vele ?

F. Ja/ ick hebs te vele.

J. En etet niet al/
laet het ghene dat ghy
te veel hebben sult.

P. Waerom
en eet ghy

English.

M. Peter is not
wont to sit there,
hee shall sit here,
it is his place.

John, say
the Benedicite.

I. Well my Mother :
God blesse you
my Father,
my Mother,
and al your companie.

M. Francis,
bring vs to eate,
bring the salade,
and the salted flesh,

fill vs
to drinke,
fill for your Cosen,
and then round about.

Francis, sit by vs.
John, go fetch potage
for your Brother,
and let
t'other be made ready,
runne apace.

I. Brother,
take your potage :
have you to much ?

F. Yea, I have to much.

I. Eate it not all,
let that alone which
you shall have to much.

P. Wherefore
eate you not

uwe

Duyts.

uwe pottagie niet
 dewijle sy heet is ?
F. Sy is noch te heet.
M. Jan/
 brenge hier broot/
 Rogier en heeft
 gheen broot :
 haelt een telliore/
 ende brenge hier mostaert.
P. Gheeft my
 den bier-pot.
R. Houde daer/
 houdtem wel.
P. Laetem gaen/
 ick houdem wel.
M. Pieter/
 en drincht niet
 na uwe pottagie/
 want het is onghesont :
 eet eerst een luttel/
 eer ghy drincht.
 Pieter snijdt my vleesch/
 snijdt my oock broot.
 Snijdt
 Fransys t' eten.
 hy en heeft niet t' eten.
P. Moet ick
 hem dienen/
 kan hy niet
 hem selven dienen ?
 Snijdt selve/
 ghy zyt groot ghenoech/
 helpt u selven/
 want ick en sal

English.

your potage
 whyle it is hot ?
F. It is yet to hot.
M. Iohn,
 bring here bread,
 Roger hath
 no bread :
 go fetch a trencher,
 and bring here mustard.
P. Give mee
 the beere-pot.
R. Holde there,
 holde it well.
P. Let it go,
 I holde it well.
M. Peter,
 drinke not
 after your potage,
 for it is vnwholsome :
 eat first a litle,
 before you drinke.
 Peter cut mee flesh,
 cut mee also bread.
 Cut
 Francis to eate,
 hee hath nothing to eate.
P. Must I
 serue him,
 can hee not
 serue him self ?
 Cut your self,
 you be great enough,
 help your self,
 for I will

u niet

Duyts.

u niet dienen/
 ick en diene niemant/
 dan my selven.
M. Gheeft hem t' eten/
 want hy schaemt hem/
 hy en derf niet eten/
 dat sie ick wel.
P. Wel/houdt daer/
 brenge hier wat anders.
I. Ten is noch
 niet gheredt.
M. Besiet
 of de pasteyen
 ende de taertent
 ghebracht zyn.
 Gaet halen 't ghebracht/
 ende schincht hier wijn/
 schincht vooz uwe Vader/
 schincht al vol :
 en schincht niet soo vol/
 en siet ghy niet
 wat ghy doet ?
 ghy stozt.
 Rogier en heeft
 gheenen wijn/
 en stedy dat niet ?
I. Maecht daer plaetse
 om de schotelen te setten.
M. Nu zyt t'samen
 alle wellekome.
C. Hier is wel
 waer mede/
 ghy hebt te veel
 kosten ghedact.

English.

not serue you,
 I serue no bodie,
 but my self.
M. Give him to eate,
 for hee is ashamed,
 hee dares not eate,
 that see I well.
P. Well, hold there,
 bring here somewhat els.
I. It is not
 yet readie.
M. Looke
 if the pastyes
 and the tartes
 be brought.
 Go fetch the rost meat,
 and fill here wine,
 fill for your Father,
 fill it full :
 fill not so full,
 see you not
 what you doe ?
 you spill
 Roger hath
 no wine,
 see you not that ?
I. Make place there
 tot set downe the platters.
M. Now I bid you
 all welcome.
A. Here is well
 where with,
 ye have done
 too much cost.

M. Ick

Duyts.

M. Ich en hebbe seker
het is my seedit
datter niet meer en is:
maer ghy moet
patientie hebben.

C. Als seker
wel gheseyt.

M. Pieter ontgint
de schouder:
brenge hier radysen/
caroten/
ende kappers:
dient David
van dien hase/
ende van die conynen:
ontgint de patrijzen/
ghy en dient ons niet:
maecht alle goede chiere/
ich bids u.

K. Hier is wel
om goede ciere
te maken.

P. Jan schinckt ons
te drincken.

J. Hier en is
gheenen wijn meer.

P. Gaet anderen halen.

Wat dunckt u
van desen wijn?

D. My dunckt
dat hy goet is.

P. Willen wy
doen brenghen
van den selven?

English.

M. I have not truelie,
I am forye
that there is no more:
but you must
have patience.

A. It is truelie
well said.

M. Peter carve vp
the shoulder:
bring hither radishes,
carrots,
and capers:
give David
of that hare,
and of the connyes,
carve vp the patridges,
you serve vs not:
make all good cheere,
I pray you.

R. Here is well
to make
merrye with.

P. Iohn, fill vs
to drinke.

I. Here is
no more wine.

P. Go fetch more.
How like you
this wine?

D. Mee thinkes
that it is good.

P. Will wee
let bring
of the same?

Duyts.

D. Alsoo 't u belieft,
J. Waer sal icken
gaen halen?

P. Daer ghy desen
ghehaelt hebt:
of haeltem op
de marct/
in de witte Lelie/
of daer ghy wilt.

J. Hoe vele
sal icks brenghen?

P. Brenghes twee pinten
of drie potten:
gaet ras/
ende komt haest weder.

J. Ich sal altoos loopen
Vader.

M. Fransys/ staet nu op
ende dient ter tafelen/
besiet
oster niet en ghebzeekt:
wildy noch
t'eten hebben?

segghet stoutelijck.
F. Neen ick Moeder/
ic hebbe genouch gegeten/
Godt zy des ghelooft.

M. Drinkt nu dan:
isser bier
in uwen pot?

F. Jaet Moeder/
daer is genouch in.

M. Iffer niet in/
gaet haes.

English.

D. Even as pleaseth you.
I. Where shall I
go fetch it?

P. There where you
fetcht this:
or go fetch it
on the market,
at the white flower de luce,
or where you will.

I. How much
shall I bring?

P. Bring two quartes,
or three pintes:
go apace,
and come quicklie againe.

I. I will run all the way
Father.

M. Francis, rise now
and serve the table,
see
if there lacke any thing:
will you yet
have more meate?

speake boldlie.
F. No Mother,
I have eaten enough,
God be pray sed.

M. Drinke now:
is there any beere
in your pot?

F. Yea Mother,
there is enough in.

M. If there be none in,
go fetch some

Dupts.

E. Klopmen niet
aen de deure ?
gaet besiet het.

F. Is daer pemandt ?

H. Laet doet open :
ick hebbe hier gheweest
meer dan een half ure.

F. Wat belieft u ?

H. Goeden avont vrient :
is de Meester t'huys ?

F. Ja hy/waerom/
wildy hem
spzeken ?

H. Ja ick/waer is hy ?

F. Hy sit ter tafelen :
belieft u wat ?

ick sal de bootschap
mel doen :

wie sal ick segghen
die na hem vzaeght ?

H. Ick moet hem
selbe spzeken.

Seght hem/dat ick ben

syns Ooms dienaar/
of seght hem/
dat ick come

van synen Oom.

F. Wel/
ick sal't hem gaen seggen/
bepdt hier een luttel.

**Vader/
hier is een man
die u spzeken wil.**

P. Wat man ist ?

English.

A. Doth not some body
knock at the dore ?
go looke.

F. Is there any body ?

H. Yea put open :

I have beens here
more then half an hower.

F. What is your pleasure ?

H. Good even my freind :
is your Maister at home ?

F. Yea, wherfore,
woulde you speake
with him ?

H. Yea, where is hee ?

F. Hee is set at the table :
would you any thing with
him ? I will well

do your message :

who shall I say
that asketh for him ?

H. I must
speake with him my self.

Tel him, that I am
his Vncles servant,

or tell him,
that I come

from his Vncle.

F. Well,
I will go tell him so,

tarrie here a little.

**Father,
here is a man**

that woulde speake with you

P. What man is it ?

I. Ick

Dupts.

I. Ic en kenne hem niet
Vader :

hy seyt dat hy komt
van mynen Oom.

P. Vzaeght hem
wat hem belieft.

I. Hy seyt dat hy
u spzeken moet.

P. Wel/
doet hem binnen komen.

F. Mijn vrient/
komt in.

H. Wie is daer binnen/
isser veel volcx ?

I. Neen/ drie of vier.

H. Godt seghen
alle t'geselschap.

P. Bepdt vepndrick/
drincht eer ghy gaet.

H. Ick en heb geen dorst/
ick bedancke u.

F. Bepdt/ ghy moet
eens drincken.

H. Ick moet gaen.

M. Is Jan
noch niet komen ?

waer toest hy soo langhe ?

F. Hy komt.
P. Jan/ hoe comet
dat ghy

soo langhe toest ?

I. Ick en mocht niet
eer komen Vader.

daer was veel volcx/

English.

I. I know him not
Father :

hee sayd that hee comes
from my Vncle.

P. Aske him
what is his pleasure.

I. Hee sayd that hee
must speake with you.

P. Well,
let him come in.

F. My freind,
come in.

H. Who is there within,
is there many folkes ?

I. No, three or foure.

H. God blesse
all the companie.

P. Tarrie Henry,
drinke before you go.

H. I have no thirst,
I thanke you.

F. Tary, you must
drinke once.

H. I must go.

M. Is Iohn
not come yet ?

where tarieth hee so long ?

F. Hee cometh.

P. Iohn how chaunceth
that you

tary so long ?

I. I could not
come sooner Father,

there were many folke,

B

ick

Duyts.

ick hebbe altoos
geloopen.

M. Wel/
schencht hier wijn.

D. David/ proeft
of hy goet is.

D. Dat sal ick doen/
schencht my daer inne:
den anderen was beter.

R. Hy en was niet/
desen is beter
na mijn verstant.

M. Canneken/ ghy en
maecht geen goede tierre:
hoe komet

dat ghy niet en seght?

C. Wat soude ick seggen?
het is beter

te swijghen/
dat quaet te spreken:
ick en kan niet wel
Fransoys spreken/
daerom

swijghe ick.

M. Wat seghdy?
ghy spreekt soo wel
als ick doe/
ende beter oock.

C. Ick en doe/
dat soude ick wel willen/
ende dattet my
gecost hadde
twintich guldens.

M. David/

Englsh.

I have runne
all the way

M. Well,
fill wine here.

P. David, proove
if hee be good.

D. That shall I doe,
fill mee there in:

the other was better.

R. It was not,
this is better

in my judgment.

M. Anne, you make
no good cheere:

how chaunceth
that you say nothing?

A. What should I say?
it is better

to keepe peace,
then to speake evill:

I cannot well
speake French,

therefore
hold I my peace.

M. What say you?
you speake so well

as I doe,
and better too.

A. I do not,
that would I well,

and that it
had cost mee

twentie guilders.

M. David,

Duyts.

ghy en eet niet/
suydt my daer af:

dat is te seer ghesoden/
ende dit is

te luttel ghebraden/
ist niet?

D. Dat dunckt my oock.

C. Rogier/
leent my u mes:

ick bidt u.

R. Nemet/
maer ghebet my weder
als ghy ghegheten hebt.

C. En ghebe icht
u niet weder/
enleent my niet meer.

R. Neen ick seker.

C. Cis een goet mes/
hoe veel heeftet
u ghekost?

R. Het heeft my ghekost
ses stupers.

C. Het is goeden hoop:
latet my hebben

voor dien prijs/
ick sal u ghelt

weder geven.

R. Ick beng te vreden.

M. Rogier/
ghy en eet niet/
my dunckt

uat ghy pronckt:
helpt u selven/
schaemdy u?

schamdy u?

Englsh.

you eate not,
cut mee of that:

that is sodden to much,
and this is

rosted to little,
is it not?

D. Me thinke so too.

A. Roger,
lend me your knife,

I pray you.

R. Take it,
but give it me againe
when you have eaten.

A. If I give it
not you againe,

lend it me no more.

R. No indeed.

A. It is a good knife,
how much hath it
cost you?

R. It hath cost mee
six pence.

H. It is good cheape:
let me have it

for that same price,
I will give you

your mony againe.

R. I am content.

M. Roger,
you eate nothing,

me thinkes
that you are ashamed:

helpe your self,
are you ashamed?

Duyts.

R. En eet ick niet wel?
 ick eet meer
 dan yemant
 die ter tafelen is.

M. Ghy en doet niet.

C. Ghy en eet
 zelue niet.

M. Ick heb
 altoos wel ghegheten.

P. Laet ons wel dvincken/
 ist dat wy hebben
 qualijck t' eten.

C. Wat seggyd?
 is hier niet
 wel t' eten?

hier is
 genoegh t' eten
 vooz twintich personen/
 ghy hebt ghedaen
 te grooten kost.

P. Ick en doe niet:
 nu ick brengh u/
 ende ick bidde u
 vooz alle t' gheselschap/
 ende inden eersten
 vooz uwen

naesten ghebuer:
 suldy my bescheyd doen?

C. Ja ic/met goeder herte
 indien dat Godt belieft.

P. Nu dvincht:
 ghy en hebbes niet
 upt ghedroncken/
 ick salt u noch eens

Engliff.

R. Doe I not eate well?
 I eate more
 then any man
 that is at the table.

M. That doe you not.

A. You eate nothing
 your self.

M. I have eaten
 very well.

P. Let vs drinke well,
 if that wee have
 little to eate.

A. What say you?
 is there not here
 well to eate?

there is here
 enough to eate
 for twentie persons,
 you have done
 too much cost.

P. I have not:
 now I drinke to you,
 and I pray you
 for all the companie,
 and first
 for your

next neighbour:
 will you pledg me?

A. Yea, with a good heart,
 if it please God.

Now drinke:
 you have not
 drunke it out,

I shall fill it you

Duyts.

bol schencken.

P. Waerom
 soudy dat doen?
 en heb icks niet

upt gedroncken?
 hoe veel schillet?
 ick salt upt dvincken.

**Siet daer/
 nu ist upt/
 doet my bescheyd:
 ghy en soecht niet
 dan my te bedziagen.**

C. Ic en soude niet mogen
 dit updvincken/
 ick hebbs te veel.

P. Wat sou u gebreken?
 ick hebt wel
 uptgedroncken.

C. Ghy en haddes niet
 alsoo veel als ick/
 uwen kroes
 en was niet vol.

P. Hy was emmers.

C. Hy en was/

P. Cis waer/
 maer mijnen kroes
 is meerder
 dan den uwen.

C. Wel laet ons mangelen

P. Ick bens te vreden/
 geeft my den uwen.

C. Ick en sal/
 ick houde my
 aenden mijnen/
 bol

Engliff.

full againe.

P. Wherefore
 should you do that?
 have I not
 drunke it out?

how much lacked it?
 I shall drinke it out.
 Looke there,

now is it out,
 pledge me now:
 you seeke nothing
 but to beguyle mee.

A. I should not be able
 to drinke this out,
 I have too much.

P. What should lackeyou?
 I have well
 drunke it out.

A. You had not
 so much as I,
 your goblet
 was not full.

P. But it was.

A. It was not.

P. It is true,
 but my goblet
 is greater
 then yours.

A. Well let vs change.

P. I am content,
 give me yours.

A. No indeed,
 I keep
 myne owne,

Duyts.

bewaert dat ghy hebt.

P. Drinkt dan.

T. Wel/terstondt:

siet nu oft niet
al upt en is.

M. Ja/waerom
doet ghy u
alsoo bidden?

wien hebby
ghebracht?

bzenght my eens:
zydy gram op my?

T. Waerom soude ick
op u gram zyn?

M. Op dat ghyt
my niet en bzenght.

T. Ick hebt u gebracht.

M. Ick en hebbs niet ghe-
hoort / tis ghenoech van
dzincken/wy moeten
doek eten:

ick hebbe
grooten hongher:
suydt my daer
een stuck vleesch.

T. Hebby gheen handen?

M. Ja ick maer
ick en kan niet
wel geraken
aende schotel.

P. Wel/ic en sal u dienen:
hebby ghenoech?

M. Ic en hebbe noch niet

P. Houdt daer

English.

keepe that which you have.

P. Drink then.

A. Well by and by:

looke now if it
be not cleane out.

M. Yea, wherfore
must you be

so much prayed?
to whom have you
drunken?

drinke to me once:
be you angry with mee?

A. Wherfore should I
be angry with you?

M. Because you
drinke not to me.

A. I have drunken to you.

M. I have not heard it,
it is enough of
drinking wee must
eate also:

I have
great hunger:

cut me there
a peece of flesh.

A. Have you no handes?

M. Yea, but
I cannot

well reach
to the platters.

P. Well, I will serve you:
have you enough?

M. I have yet nothing.

P. Hold there,

Duyts.

hebby
nu ghenoech?

M. Besiet
wat hy my geest:
wat mach dat helpen?
houdet vooz u/
ende etet ghy selve.

hogier/suydt my
van de schouder.

R. Wel neemt daer.

M. Ick dancke u.

P. Jan/ bzenght broodt/
ende schenckt wijn/
schenckt allomme.

M. Men klopt
daer bozen/
en hoorzy niet Jan?

J. Ick gae Moeder:
het is Lucas/
Andries knape.

M. Wat wilt
hy my hebben?

J. Hy bzenght wat.

M. Doet hy?
doet hem binnen komen.

J. Lucas gaet binnen.

L. Godt segghen
tgheselschap.

P. Lucas zydy daer?

L. Ja ick Pieter.

P. Wat segghy nieuws?

L. Niet veel
Pieter.

P. Hoe vaert u Meester?

English.

have you
enough now?

M. Looke
what hee gives me:
what may that helpe?
keepe it for you,
and eate it your self.

Roger cut me
of that shoulder.

R. Wel hold there.

M. I thanke you.

P. Iohn, bring bread,
and fill wine,
fill round about.

M. One knocketh
there before.

heare you not Iohn?

I. I go Mother:
it is Luke,

Andrewes servant.

M. What will
hee have with mee?

I. Hee bringerh some what.

M. Doth hee?
let him come in.

I. Luke go in.

L. God blesse
the companye.

P. Be you there Luke?

I. Yea Peter.

P. What newes tell you vs?
L. Not much

Peter,

P. How doth your Maister?

Dupts.

L. Hy vaert wel Pieter:
hy doet u goeden
nacht segghen/
hy gebiedt hem
in u goede gratie/
ende seyndt u dit/
u biddende dat ghyt
ontfangen wilt
met goeder herten/
ende en wilt niet
alleen ontfangen
dese klepne gifte/
maer doch
spnen goeden wille:
want hy seyndet u
in teecken van liefde:
daerom willet
in dancke ontfangen.
P. Ghy sult uwen Mees-
ter bedancken/
ende sult hem segghen/
dat icht verdienen sal/
beliebet Godt.
L. Wel Pieter.
P. Schinckt Lucas
te drincken/
ende licht hem upt.
L. Goeden avont
Pieter/
ende u gheselschap.
P. Goeden avont Lucas/
hebby gedroncken?
L. Ja ick Pieter.
M. Jan/

English.

L. Hee doth well Peter:
hee biddeth you
good night,
hee hath him recommended
to your good grace,
and doth send you this,
praying you that you
wil receive it
with a good heart,
and wil not
alone receive
the small guift,
but also
his good will:
for hee sendeth it you
as a token of love:
therefore vouchsafe to
receive it in good worth.
P. You shall thanke
your Maister,
and shall tell him,
that I will deserve it,
if it please God.
L. Well Peter,
P. Fill Luke
to drinke
and light him forth.
L. Good evening
Peter,
and your companie.
P. Good evening Luke,
have you drunke?
L. Yea Peter.
M. Iohn,

snupt

Dupts.

snupt de heer se:
besiet oft d' ander
ghereedt is:
doet dit al wech/
ende brenghet wat anders:
brenghet schoon telliozen/
ende brenghet ons t' fruyt/
met den keese.
F. Tis hier al Vader.
P. Neemt die schotel wech
C. David brenghet
my eens.
D. Dat sal ick
gheerne doen:
ick brenghet u
met goeder herten.
E. Wel moet u bekomen/
ick wachts gheerne/
ende ic sal u beschept doen.
D. Rogier/ en weet ghy
niet nieuws?
R. Neen ick seker/
ick en weet niet
dan goedt.
D. Spreektmen niet
vanden peys?
R. Ick en weet
van gheenen peys
te spreken/
ick gheloove dat den peys
noch verre te soecken is.
D. Hebby niet
hooren segghen/
hoe de Koningh

English.

snuffe the candle:
looke if the other
be readie:
take all this away,
and bring some thing els:
bring cleane trenchers,
and bring vs the fruit
with the cheese.
F. It is here Father.
P. Take away the platter.
A. David drinke
to me once.
D. I shall
do it willingly:
I drinke to you
with a good heart.
A. Much good do it you,
I wil pledge you gladly,
and shall do you good rea-
D. Roger, know you (son.
no newes?
R. No truely,
I know nothing
but good.
D. Is there no talke
of peace?
R. I know not
to speake
of any peace,
I beleewe that the peace
is yet farre to seeke.
D. Have you not
heard say
how the King

B 5

van

Dupts.

van Brancryck
den strijt verlozen heeft
teghen de Spangiarde?

R. Dat heb ick wel
hooren segghen/
maer men lieght soo vele/
datmen niet en weet
watmen ghelooften sal:
men seyt veel wonders/
maer Godt weet alleen
watter geschieden sal.

D. Ghy seght waer
R. Waert dat wy wilden
niet hem pays maken/
d' oorloghe
en soude niet
lange dueren.

D. Dat is seker waer.

P. Jan doet dit al wech/
ende komt segghen
de gratie.

I. Ick come mijn Vader.

De tali convivio, &c.

Wel moet u bekomen
mijn Vader/ mijn Moeder
ende al het gheselschap.

P. Laet ons drincken
na de gratie.

R. Dat is wel geseydt/
maer wy moeten oock
de tweede gratie seggen.

Pieter/ hoe veel wijns
hebben wy gehad/
wy willen

English.

of France
hath lost a battaile
against the Spanyards?

R. I have well
heard of it,
but they say so much,
that one cannot tell
what to beleave:

they say great wonders,
but God knoweth only
what shall happen.

D. You say true.

R. If that wee woulde
make peace with him,
the warre
should not
continue long.

D. That is true indeed

P. Iohn take away this,
and come say
the grace.

I. I come Father.

De tali convivio, &c:

Much good do it you
my Father, Mother,
and all the companie.

P. Let vs drinke
after the grace.

R. That is well sayd,
but wee must also say
the second grace.

Peter, how much wine
have wee had,
wee will

Dupts.

den wijn betalen.

P. Ghy en sult seker
ghy en sult niet gheben/
cens booz al:
heb ick de middel ghehadt
u' eten te geben/
ick false oock wel hebben
om u te drincken te geben.

R. Wat soude dat sijn?
den wijn is nu dier.

P. Ghy hoort
wat ick segghe.

D. Wel dan/
Wy dancken u/
het staet ons
te verdienen.

M. 'T is al verdient.

P. Ick dancke u oock
dat ghy gekomen zijt.

Fransops/ brengh
eenen mutsaert/
ende maecht goet vper/
om ons te wermen.

F. 'T vper is ontsteken
mijn Vader.

D. Wy en hebben
gheen koude/
wy willen henen gaen/
want het is tijt.

M. Wat haest
hebdy?

T. Het is wel
thien uren.

M. 'T en is noch niet.

English.

pay for the wine.

P. Yee shall not truelie,
yee shall give nothing,
once for all:

if I have had the power
to give you to eate,
I shall have it also
to give you to drinke.

R. What should that be?
the wine is now deare.

P. Yet heare
what I say.

D. Well then,
wee thanke you,
wee must
deserve it.

M. It is all deserved.

P. I thanke you also
that you are come.

Francis bring
a fagot,
and make a good fyre,
for to warme vs.

F. The fyre is kindled
my Father.

D. Wee have
no cold,
wee will go hence,
for it is time.

M. What haste
have you?

A. It is well
ten a clock.

M. It is not yet.

R. 'T is

Dupts.

R. **Als inners.**
 M. **Jan/baelt**
de lanteerne.
 D. **Wy en willen**
de lanteerne niet hebben/
het is klaer weder/
ten is gheen noot.
 H. **Godt gheve u**
goeden nacht.
 P. **Ende u oock/**
te Gode bebele ich u.

Het II. Capittel.
Om te leeren koopen
ende verkoopen.
Lijnken/Griethe/Daniel.

Lijnken
Godt gheve u
goeden dagh
ghebader/
ende u gheselschap.
 G. **Ende u alsoo**
ghebader.
 L. **Wat maeckt ghy**
hier soo vroeck
in de koude?
hebt ghy langhe
hier gheweest?
 G. **Ontrent een ure.**
 L. **Hebdy veel verhocht**
van desen daghe?
 G. **Wat soude ich**
hebben alreede verhocht?

English.

R. It is for all that.
 M. Iohn, go fetch
 the lanthorne.
 D. Wee will not
 have the lanthorne,
 it is faire weather,
 it is no need.
 H. God give you
 good night.
 P. And you also :
 I commit you to God.

The II. Chapter.
For to learne to buy
and sell.

Katherin, Margaret, Daniel,
Katherin
God give you
good day
 gossip,
 and your companie.
 M. And you also
 gossip.
 K. What do you here
 so earlie in the
 colde?
 have you
 bene here long?
 M. About an hower.
 K. Have you sold much
 to day?
 M. What should I
 have already sold?

Dupts.

ich en hebbe noch gheen
 handtgift ontfangen.
 L. **Noch ich oock.**
 M. **Hebt goeden moet/**
tis noch vroeck :
Godt sal ons seynden
eenighe kooplieden.
 L. **Ich hopet :**
hier komt eenen/
hy sal hier komen.
Wriendt/
wat wildy koopen?
komt hier/
beliest u
pet te koopen?
besiet of ich niet en heb
dat u dient.
Komt binnen/ ich heb hier
goedt laken/
goedt lijnen laken
van alle soorten :
goedt sijden laken/
camelot/
damast/ flutweel :
Ich heb oock
goedt vleesch/
goeden visch/
ende goede haringhen :
Hier is goede boter/
ende oock goede heese/
van alle soorten.
Wildy koopen
een goede bonnet/
oft eenen goeden boeck

English.

I have not yet
 taken handsell
 K. Neither I also.
 M. Be of good cheere,
 it is yet early :
 God will send vs
 some marchantes.
 K. I hope so :
 here comes one,
 hee will come hither.
 Freind,
 what will you buy ?
 come hither,
 wil you
 buy any thing ?
 looke if I have nothing
 that lyketh you.
 Come in, I have here
 good cloth,
 good linnen cloth
 of al sortes :
 good silke,
 chamblet,
 damaske, veluet :
 I have also
 good flesh,
 good fish,
 and good herringes :
 Here is good butter,
 and also good cheese,
 of al fortes.
 Will you buy
 a good cap ?
 or a good booke

Dupts.

In Fransoyz/
oft in Dupts/
oft in Latijn/
oft eenen schryf-boeck?

Koop wat:
besiet wat
u belieft te kooppen/
ich sal u geven
goeden koop/
epscht
wat u belieft/
ich salt u laten sien/
t'ghesichte
en sal u niet kosten.

D. Hoe veel
sal ich betalen
voor d' elle
van dit laken?

A. Ghy sulter af betalen
vijf schellinghen.

D. Hoe veel
sal my kosten
d' elle van dit laken?

A. Sy sal u kosten
trentich stuyvers.

D. Hoe veel
gheldt pondt
van desen keese?

A. Epoudt gheldt
eenen stuyver.

D. Wat gheldt den pot
van desen wijn?

A. Den pot gheldt
dzye stuyvers.

English.

in French,
or in Dutch,
or in Latin,
or a writting booke?
Buy some what
looke what
pleaseth you to buy,
I will sell it you
good cheape,
aske for
what pleaseth you,
I shall shew it you,
the sight
shall cost you nothing.

D. How much
shall I pay
for an elle
of this cloth?

K. You shall pay
five shillings for it.

D. How much
shall cost me
one elle of this cloth?

K. It shall cost you
twenty stivers.

D. How sell you
a pound
of this cheese?

K. The pound must cost
a stiver.

D. What sell you a quart
of this wine?

K. The quart must cost
three stivers.

Dupts.

D. Hoe veel
loofdy t'stuck?

A. Ich loofst
vijf guldens/
met eenen woorde.

D. Wat sal ich geven
daer voor?
maer en verlobes
my niet.

A. Neen ich seker?
ich en sal u
niet verloben:
ich salt u segghen
met eenen woorde:
ghy sulter af betaelen
seventhien stuyvers
ende eenen halven/
ist dat u belieft.

D. Het is veel te veel.

A. Ten is seker niet:
hoe veel
biedt ghy my?
biedt my wat/
ich en salt niet gheben
voor t' ghene
dat ghy my biedt:
biedt my wat.

D. Wat soude ich
daer op bieten?
ghy hebben my
te veel ghelooft.

A. Ich en hebbe:
maer ten is niet gheseydt/
dat icht niet

English.

D. How sell you
the peece?

K. I holde it
at five guilders,
with one word.

D. What shall I give
for this?
but aske not
to much for it.

K. No truely,
I shall not aske
to much for it:
I will tell you
with one word:
you shall pay for it
seventeene stivers
and a half,
if it please you.

D. That is much to much.

K. It is not truely:
how much
bid you mee?
bid mee some what:
I will not sell it
for that
which you offer mee:
bid mee some what.

D. What should I
offer for it
you have set it,
at to high a price.

K. I have not:
but it is not sayd
that I shall not

Dupts.

gheben en sal
 vooz min
 dan ick gheseyt hebbe :
 seght my wat ghyer
 vooz gheben wilt.
D. Ick salder af gheben
 twaelf stupvers.
L. Vooz dien prijs
 ist niet te gheben/
 ghy biedt my verlies/
 ghy biedt te luttel :
 Ick hebbs hier wel
 dat ick u gheben sal
 vooz dien prijs/
 maer ten is niet
 soo goet als dat :
 ick salder u wel
 laten sien :
 die ick u gheben sal
 vooz minderen prijs :
 maer den minsten prijs
 en is niet altoos
 goet ghesocht :
 ghy en meucht niet
 beter doen/
 dan te kooppen
 wat goets :
 al waerby
 mijn broeder
 soo soude ick u niet kunnen
 beter gheben.
D. Wilde mijn gelt hebbe?
L. Alsoo niet.
D. Ghy sult noch hebben

English.

sell it
 for lesse
 then I have sayd :
 tell mee what you
 will give for it.
D. I will give
 twelve stivers for it.
K. For that price
 it is not to be sold,
 you proffer mee losse,
 you bid mee to little :
 I have some here
 that I shall give you
 for that price,
 but it is not
 so good at this :
 I shall well
 shew you,
 which I will give you
 for lesser price :
 but the lowest price
 is not alwayes
 good to be sought :
 you cannot
 doe better,
 then to buy
 that which is good,
 although you were
 my brother
 yet I could not
 give you any better.
D. Will you have my mo-
K. Not so. (nye?)
D. You shall have yet

twee

Dupts.

twee stupvers
 ende eenen halven.
L. Ick en mach/
 ick souder aen verliesen.
D. Ick en mach
 niet meer gheben.
L. Wel/
 Godt geleyde u :
 gaet elders besien/
 oft ghy kunt
 beter koop kooppen :
 ghy en sullet
 nergens hebben
 vooz minderen prijs :
 ick hebbe de macht
 u te gheben
 alsoo goeden koop
 als een ander /
 maer ick en wil
 niet verliesen :
 Ick verlatet u
 byna vooz dien prijs
 dat my gekost heeft :
 ick moet
 wat winnen/
 ick en sit hier niet
 om niet te winnen/
 ick moeder af leven :
 ghy weet wel
 dat alle dingh dier is/
 d' een moet
 d' ander volghen :
 ist dat ghy
 niet gheben en wilt

English.

two stivers
 and a half.
L. I cannot,
 I should loose by it.
D. I can
 give no more.
K. Well,
 God guyde you :
 go looke some where els,
 if you can
 buy better cheaps :
 you shall have it
 no where
 for lesser price :
 I am able
 to sell it
 as good cheape
 as an other,
 but I will
 not loose by it :
 I let you have it
 almost for that price
 that it cost me :
 I must
 winne some what,
 I sit not here
 to winne nothing,
 I must live by it :
 you knowe well
 that all thing is deare,
 the one must
 follow the other :
 if that you
 will not give

C

DE

Dupts.

de vijftien stuyvers/
 ick en kan u niet
 helpen/ghy zijt te broet.

D. Dat ben ick seker.

A. Men mach
 aen u niet winnen :
 dat een peggelijck ware
 so broet als ghy zijt/
 ick soude wel moghen
 mijnen winckel sluyten/
 want ick en soude
 't broodt niet winnen
 dat ick eten soude.

D. Dat belieft u
 te segghen.

A. 'Tis seker waer.

D. Nu hoorst een woordt.

A. Wel seght.

D. Ick sal noch geven
 eenen stuyver/
 ende niet meer/
 ick en mach niet
 meer gheben/
 ick soude beheben zijn.

A. Dat waer
 een klepne sake/
 ick soude oock
 beheben zijn/
 dat ick't min gabe :
 zijds

op eenen stuyver na/
 het is schande
 dat ghy my
 soo langhe temteert

English.

the fyftene stivers,
 I cannot
 helpe you, you be to hard.

D. I am not inced.

K. One can
 winne nothing of you :

if al men were
 so hard as you are,

I might well
 shut vp my shop,

for I should
 not winne the bread

that I should eate.

D. It is your pleasure
 so to say.

K. It is true indeed.

D. Now heare one worde.

K. Wel say on.

D. I will yet give
 one stiver,

and no more,

I can give

no more,

I should be shent.

K. That were

a small matter,

I should also

be shent

if I sold it for lesse :

are you

within one stiver,

it is shame

that you tempe

mee so long

Dupts.

om eenen stuyver :
 wat mach u helpen
 eenen stuyver of twee ?

D. Ja/ ghy segt wel/
 eenen stuyver hier/

ende elders
 eenen anderen/
 het zijn twee stuyvers.

Well/
 sal ick't niet hebben ?

A. Om den prijs niet.

D. Adieu :

Ick ga.

A. Godt geleyde u.

Nu komt hier/ nemet/
 ick en mach mijn hantgiff

niet ontseggen/
 het is te goeden koop.

D. Dat seght ghy/
 ick segge dattet te dier is/
 ghy hebt my bedrogen.

A. Ick schelde u quijte/
 ist dat ghy zijt
 qualijck te breden.

D. Het ware my schande
 dat ick dat dede :

hout daer u ghelt :

hoe veel moet ghy hebben ?

A. Dat weet ghy wel :

derthien ponden

ende een half/

ist soo niet ?

D. Wel/houdt daer/
 gheeft my weder

om

English.

for a stiver :
 what may help you
 a stiver or two ?

D. Yea, you say well,
 one stiver here,

and in an other place
 an other,

that be two stivers.

Well,

shall I not have it ?

K. Not for that price.

D. Farewell then :

I go.

K. God guyde you.

Now come here, take it,

I can not refuse

my handsell,

it is too good cheape.

D. That say you,

but I say it is to deare,

you have beguiled me.

K. I quit you therof,

if you be

evill content.

D. It were a shame

if I did that :

hold there is your monye :

how much must you have ?

K. That knowe you well :

thirteene poundes

and a half,

is it not so ?

D. Well, hold there,

give me againe

Duys.

thien stupers.

L. Ick en hebbe
gheen paepement:
vooz hoe veel
gheesdy my dit?

D. Vooz vier schellingen
ende ses penninghen.

L. Vooz dien prijs
en sal ick't niet ontfangen/
ten is soo veel niet weert.

D. Cis pminers/
braghet.

L. Gheeft my
ander ghelt/
ick en soude dit
niet konnen begheben.

D. Ghy sult wel/
ick doet u goet:
ist dat ghy't
niet uptgheben en kondt/
brenghet my weder/
ick sal u gheben
ander ghelt:
houdt daer is een ander.

L. Nu ben ick te vreden:
wilt ghy't
ghedragen hebben?

ick sal't u doen draghen.
Neemt dat ghy knecht/
ende gaet met hem.

D. Ten is gheenen noot/
ick sal't wel draghen/
adieu vrouwe.

L. Grooten danck

English.

ten stivers.

K. I have
no small monie:
for how much
give you me this?

D. For foure shillings
and six pence.

K. For that price
I will not receive it,
it is not worth so much.

D. But it is,
aske it.

K. Give me
other money.
I should not be able
to put out this.

D. You shall well,
I will make it good:
if so be that you
cannot give it out,
bring it me againe,
and I will give you
other money:
hold there is another.

K. Now I am content:
will you
have it carried?

I will let one cary it.
Take this you boy,
and go with him.

D. It is no need,
I will well carry it my self,
farewell mistress.

K. I thanke you heartelic

my

Duys.

mijn vriendi/
als ghy te doene hebt
van eenich dingh/
komt tot my/
ick sal u gheben
goeden hoop.

D. Wel vrouwe/
ick sal't gheerne doen:
Ick bebele u te Gode.

Het III. Capittel.

Om ee schult te epssche.

Morgant, Gautier, Ferdinand

Morgant

Goeden dagh
mijn vriendt.

G. Ende u dock.

M. Ghy weet wel
wacrom dat ic hier kome
en doet ghy niet?

G. Neen ick seker.

M. Hoe/
en weet ghy niet
wie ick bent/
en kent ghy my niet?

G. Neen ick/wie zijdt?

M. Hebdy vergheten
dat ghy laetst hadt
hoopmanschap van my?

G. Het is seker waer.

M. Wel/wanneer sal ick
mijn ghelt hebben?

G. Ick en hebbe seker

English.

my freind,
when you have need
of any thing,
come to me,
I will sell it you
good cheape.

D. Well mistress,
I will do it gladly:
I commit you to God.

The III. Chapter.

For to demaund debts.

Morgen, Gaultier, Fernand

Morgen

Good morrow
my freind.

G. And you also.

M. You knowe well
wherfore I come hither,
do you not?

G. No truly.

M. How so,
knowe you not
who I am,
do you not know mee?

G. No, who be you?

M. Have you forgotten
that you had lately
merchandise of mee?

G. It is so indeed.

M. Well, when shall I
have my money?

G. I have surely

Duyts.

nu gheen ghelt :
 ick hebbe uptgegeven
 al 't ghelt dat ick hadde/
 ghy moet noch hebben
 acht daghen patientie.
M. Ick en mach niet
 langher beyden/
 ick wil betaect zijn/
 ick hebbe
 lang genoeg gebeydt :
 maecht dat ick
 ghelt hebbe/
 of ick sal
 u doen arresteren/
 of gheeft my borghe.
G. Hoe veel ist
 dat ick u schuldich ben ?
M. Dat weet ghy wel.
G. Ick hebt
 seker vergeten :
 Ick hebt geschreven/
 maer ick weet niet waer.
M. Ghy zijt my schuldich
 tien ponden/
 vier schellingen/
 ist niet waer ?
 ist niet alsoo ?
G. Ick geloude seker
 dattet alsoo is.
M. Ghy hadt my beloost
 ghelt te gheben
 ober twee macnden/
 dat weet ghy wel/
 maer ghy en hebt

English.

now no money :
 I have given out
 all the money that I had,
 you must yet have
 patience eight dayes.
M. I cannot tarry
 any longer,
 I will be payed,
 I have
 tarryed long enough :
 make shift that I may
 have my money,
 or I will
 cause you to be arrested,
 or give me a pledge.
H. How much is it
 that I owe you ?
M. That know you well.
G. I have
 surely forgotten it :
 I have written it,
 but I cannot tell where.
M. You owe me
 ten poundes,
 and foure shillings,
 is it not true ?
 is it not so ?
G. I beleeve surely
 that it is so.
M. You did promise me
 to give me money
 two moneths agone,
 that know you well,
 but you have

Duyts.

uwel belofte niet
 geyouden.
G. Het is wel waer/
 maer ick en hebbe gheen
 ghelt konnen krijghen
 van den ghenen
 die my schuldich zijn.
M. Daer mede
 en hebbe ick niet te doen/
 doet u betalen.
G. Ja/ en als de lieden
 gheen ghelt en hebben/
 wat sal ick yens lieden doen ?
 ick moet wat hebben
 tot dat sp 't hebben :
 men behoort niet
 soo straf te zijn/
 wy behooren te hebben
 medelijden
 met malkanderen/
 alsoo Godt
 ons bevolen heeft.
M. Het is wel waer/
 maer ick hebbe
 lange genoeg gebeydt/
 ick en mach niet
 langer beyden :
 want de ghene
 die ick schuldich ben/
 en willen ock niet
 langer beyden :
 ten ware dat/
 ick soude wel beyden.
G. Nu/ komt met my/

English.

not kept your
 promise.
G. That is truely so,
 but I could not
 get any money
 of them
 that owe mee.
M. There with
 I have nothing to do,
 make them pay you.
G. Yea, and when the folke
 have no money,
 what should I do then ?
 I must be faine to tarry
 vntill they have it :
 one ought not
 to be so rigorous,
 wee ought to have
 compassion
 one with another,
 as God
 hath commaunded vs.
M. That is true indeed,
 but I have
 tarryed long enough,
 I can tarrye
 no longer :
 for they
 to whom I owe,
 will not also
 tarrye any longer :
 if that were not,
 I would well tarrye.
G. Now come with me,

Dupts.

ick sal u betalen/
of ick sal u
borghe gheben.

M. Wel/ gaen wy/
ick bens te vreden:

Wel/ wat seght?

G. Komt hier mijn vrient/
desen man sal blijven
borghe booz my.

M. Sal hy dat doen?
ist waer mijn vrient/
wilt dy borghe blijven
booz desen man?

F. Ja ick/ hoe veel ist
dat hy u schuldich is?

M. Het is thien pondt
groote.

G. Hoe/ist soo veel?
ten is soo veel niet.

M. Cis pimmers.

G. Ten is selier:
ick sal sweeren

dat soo veel niet en is.

M. Hoe veel ist dan?

G. Ten is niet meer
dan neghen pondt/
ghy hebbet my selve
nu terstout geseyt.

M. Hebbe ick't u geseyt?
ick en hebbe.

G. Ghy hebt pimmers.

M. Wel/ alsoo zy dan:
my dunckt nochtans
dat het thien is:

English.

I will pay you,
or I will give you
a pledge.

M. Well, let vs go,
I am content:

Well, what say you?

G. Come hither my freind,
this man shall abide
suretie for mee.

M. Will hee do that?
is it true my freind?
will you abide suretie
for this man?

F. Yea, how much is it
that hee oweth you?

M. It is ten poundes
flemish.

G. How is it so much?
it is not so much.

M. But it is.

G. It is not truly:

I dare sweare
that it is not so much.

M. How much is it then?

G. It is no more
then nyne poundes,
you have your self
told it me even now.

M. Have I told you so?
I have not.

G. You have for all that.

M. Well, be it so then:
mee thinkes nevertheles
that it is ten:

Dupts.

maer ick ben te vreden/
na dat ghy seght
dat niet meer en is:

wanneer sal ic betaelt zijn?

G. Binnen thien daghen.

M. Ick bens te vreden/
maer houdt u woort.

G. Dat sal ick doen
sonder faute.

F. Indien dat hy
u niet en betaelt/
ick sal u betalen.

G. Ick ben te vreden:
Adieu.

F. Adieu mijn vrient.

Het IV. Capittel.

Om na den wegh te
braghen/ met andere ge-
meene propoosten.

A.

G. Odt behoede u
Meester Robrecht.

B. Mijn Heere/

Godt gheve u
een goet leven.

A. Hoe gaet het al
met uwe ghesontheyt/
sedert dat ick u sach.

B. Sus en soo.

A. My dunckt
dat ghy soo wel
niet en vaert/
ghelyck ghy pleecht.

English.

but I am content,
seeing that you say
that it is no more:

when shall I be payed?

G. Within ten dayes.

M. I am content,
but hold your word.

G. That will I do
without faile.

F. If so be that hee
pay you not,
I will pay you.

G. I am content:
Fare you well.

F. Fare well my freind.

The IV. Chapter.

For to aske the way,
with other familiar
communications.

A.

G. Od save you
Maister Robert.

B. Sir,
God give you
a good life.

A. How doth
your health,
since I saw you.

B. So and so.

A. Me thinketh
that you do not
so well,

as you were wont.

Duyts.

B. Waer aen
merck ghy't?
A. Aen u aensicht/
dat soo bleek is.
B. Ich heb vijf ofte ses
stercke kouztsen geyadt/
die my seer
gestwackt hebben/
ende hebben my
alle den appetijt genomen.
A. Dat is een quade
siekte:
Waer rijdt ghy
soo properlyck?
B. Na Antwerpen/
ter Sinxen-marct.
A. Ende ich soek:
ist dat ghy wilt/
wy sullen wel
t'samen gaen.
B. Het belieft my seer
wel: maer ghy rijdt
wat te seer vooz my.
A. Laet ons rijden
soo't u belieft/
het is my alleens/
want mijn peerdt
gaet wel gemakelijck
den tel.
B. Ende het mijne
draeft te hardt.
Du laet ons rijden
in Gods name:
wat lieden zijn dat

English.

B. How know
you that?
A. By your face,
which is so pale.
B. I have had five or six
fittes of an ague,
which have much
weakened me,
and have taken away
all my stomack.
A. It is an evill
sickenesse:
whither ride you
so softely?
B. To Antwerp,
to the Sinxen-faire.
A. And I also:
if you will,
wee will go
together.
B. It pleaseth me very
well: but you ride
a little to fast for me.
A. Let vs ride
as you will,
it is all one to me,
for my horse
ambleth
very easely.
B. And myne
dorch trot too hard.
Now let vs ride
in Gods name:
what folke be they

Duyts.

die daer vooz ons gaen?
A. Ich en kense
sekers niet/
het zijn kooplieden:
laet ons wat aenrijden/
om hun t' achterhalen/
want ich sozge
dat wy
uyt den weghe zijn.
B. Wy en zijn niet/
en hebt geen vrese.
A. Nochtans ist goet
datment vraghe.
B. Vraghet dese
Schaep-herderinne.
A. Mijn lief/
waer leyt den rechten weg
van hier na Antwerpen?
C. Al recht vooz u/
niet wijckende
noch ter rechter
noch ter sincker zyden/
tot dat ghy komt
aen eenen hooghen olm/
dan slaet
ter sincker handt om.
A. Hoe veel mijlen
hebben wy van hier
tot aen't naeste Dorp?
C. Twee mijlen ende een
half/ende een luttel meer.
A. Laet ons nu
ghemackelijck ryden/
want ich ben

English.

that do go before vs?
A. I know them
not truely,
they be Marchants:
let vs put on our horses,
for to overtake them,
for I am afrayd
that wee be
out of our way.
B. Wee be not,
be not afrayd.
A. Yet it is good
to aske it.
B. Aske of that
shee-shepherd.
A. My love,
where is the right way
from hence to Antwerp?
C. Right before you,
turning neither
on the right
nor on the left hand,
till you come
to an high elme tree,
then turne
on the left hand.
A. How many miles
have we from hence
to the next Village?
C. Two miles and a
half, and little more.
A. Now let vs
go at leasure;
for I am

Duys.

upter sozghen :
 Ich sie den boom
 daer sy ons
 af gheseyt heeft.
 'Tis seer stofachtich/
 het stof
 maecht my blindt.
 B. Neemt dat tasset af
 om booz u aensicht te doen
 ende het sal u beschermen
 van het stof/
 ende van de Sonne.
 A. Ten is niet van noode/
 want de sonne gaet onder :
 ich hebbe sozghen
 dat wy by daghe
 in de stadt
 niet en sullen komen.
 B. Met oozlobe :
 maec d'archste is
 dat desen wegh
 sozghelijck is
 om de stractschēders wille :
 men sette lestent
 eenen rijcken koopman af
 neffens desen boom/
 'twelck my doet
 vreesen hebben
 van afgheset te worden/
 ist dat wy niet
 booz ons en sien.
 A. Ich sie den toren
 vander stadt/
 ist dat ich niet

English.

out of doubt :
 I see the tree
 where of shee
 hath told vs.
 It is very dusty,
 the dust
 doth put out my eyes.
 B. Take this taffeta
 to put before your face,
 and it will keepe you
 from the dust
 and from the Sunne.
 A. It is no need,
 for the sunne goeth downe :
 I am a frayd
 that we shall not come
 by day-light
 to the towne.
 B. Yes forsooth :
 but the worst is
 that is way
 is dangerous
 because of theeves :
 they did rob th' other day
 a rich Marchant
 hard by this tree,
 the which maketh
 me affrayd
 to be robbed,
 except wee
 take heed.
 A. I see the steeple
 of the towne,
 vnlesse I be

Duys.

bedrogghen en ben.
 B. Sekers/
 het sal spade sijt
 eer wy daer komen :
 ich sozghen dat wy
 niet en sullen in geraken.
 A. Met oozlobe/
 men sluyt te pooztem
 booz neghen
 uren niet.
 B. Soo veel te beter/
 want ich en herberghe
 niet gheerne
 in de Doorzstadt.
 A. Doch ich oock.
 B. Laet ons dese lieden
 vragghen waer de beste
 herberghe van deser
 stadt is.
 A. En sozgher niet booz/
 ich weet wel
 de beste herberghe
 van de stadt/
 het is den rooden Leeu/
 in de Kamerstrate.
 Laet ons wat haesten/
 ich bidg u/
 want my dunckt
 dat men de bal-brugghe
 op treckt.
 B. Ich ben soo moede/
 dat ich niet soude kunnen
 boozder komen :
 ende dat meer is/

English.

deceived.
 B. Truly,
 it will be late
 before wee come there :
 I doubt that wee
 shall not get in.
 A. Yes forsooth,
 they do not shut the gates
 before nyne of
 the clock.
 B. So much the better,
 for I would not lie
 gladly
 in the Suburbes.
 A. Nor I neither.
 B. Let vs aske of these folkes
 for the best inne
 of this
 towne.
 A. Take no care for that,
 I knowe well
 the best lodging
 of the towne,
 it is in the red Lion,
 in the Camerstreete.
 Let vs make hast,
 I pray you,
 for mee thinkes
 they take vp
 the draw-bridge.
 B. I am so weary,
 that I cannot
 go any further :
 and moreover,

Duyts.

mijn peerdt hucht/
 Ich veruise dat het verna-
 gelt is/ of
 gequetst op den rugge:
 ende dan is dese cassie
 soo hardt/datse nuy heel
 ende al breecht.
 A. Laet ons dan in rijden.

Het V. Capittel.
Geinepne koutinghe
zijnde ter Herbergen.
 Inbrecht / Simon / den
 Weert ende andere.
 A.

Godt beware u
 vooz ongheluck
 heer Weert.
 B. Zijt welckom
 mijn Heeren.
 A. Sullen wy hier
 wel herberghen
 vooz desen nacht?
 B. Ja ghy trouwens/
 mijn Heeren.
 Hoe veel zijdy?
 A. Wy zijn ons sessen
 te hoopc.
 B. Wy hebben
 logijs ghenoech
 vooz driemael soo vele.
 Sit af/
 alst u belieft.
 A. Hebdy goede stallinghe/

English.

my horse halterh,
 I do thinke that a naile
 doth pricke him, or
 hee is hurt vpon the back:
 and then this cawse is
 so hard, that it bruseth
 mee altogether.
 A. Let vs ride in then.

The V. Chapter.
Common talkebeing
in the Innc.
 Robert, Simon, the Hoste
 and other.
 A.

God keepe you
 from misfortune
 myne Hoste.
 B. Yee be welcome
 Sirs.
 A. Shall wee here
 well lodge
 for this night?
 B. Yes forsooth,
 Sirs.
 How many be you?
 A. Wee be six
 of a company.
 B. Wee have
 lodging enough
 for three times as many.
 Light downe,
 if it please you.
 A. Have you a good stable,
 goet

Duyts.

goet hoo/
 goede haver
 ende goeden leggher/
 hebdy goeden wijn?
 B. Den besten
 vander stadt:
 ghy sulter af proeben.
 A. Hebdy wat
 t eten?
 B. Ja ich mijn Heeren/
 sit slechts af/
 want ghy en sult niet
 gebreck hebben.
 A. Tracteer ons wel/
 want wy zijn moede/
 ende half doot
 van hongher ende dorst.
 B. Mijn Heeren/
 ghy sult wel
 getracteer worden/
 ende u peerden oock.
 A. Cis wel geseyt/
 wijst mijn peer te degen/
 als ghy 't ontzadelt hebt/
 ontblecht den steert/
 maecht hem
 goeden leggher/
 neemt spnen halster
 die in den
 zadel-buysel is:
 heestet gheenen/
 soo hoopster eenen/
 ich sal u
 u ghelt weder gheben/

English.

good hay,
 good oates,
 and good litter,
 have you good wine?
 B. The best
 in the towne:
 you shall tast of it.
 A. Have you any thing
 to eate?
 B. Yea Sirs,
 light downe onely,
 for you shall lacke
 nothing.
 A. Vse vs well,
 for wee be weary,
 and half dead
 with hunger and thirst.
 B. Sirs,
 you shall be
 very well viad,
 and your horses also.
 A. It is well sayd,
 rub well my horse
 when you have taken off his
 saddle, vndoe his tayle,
 give him
 good litter,
 take his halter
 which is
 in the purse of the saddle:
 it hee hath none,
 buy you one,
 I will give you
 your money againe,
 ende

Dupts.

ende ghy sult
u drinck-ghelt hebben.

C. Mijn Heere/
daer en sal
gheen ghebreck aen zijn:
heeft u peerdt
ghedroncken?

A. Neent/ maer en leydet
noch niet te drincken/
want het is noch te heet/
ghy soudet
doen dempich worden/
leydet wat/

ende alst een luttel
ghegheten sal hebben/
soo sult ghy't
te drincken leyden.

Besiet of de cinghelen
niet ghebroken en zijn:
brenge mijn boujet/
die aen den zadelboom
hangt:

treckit mijn leersse upt/
ende maectse schoon/
dan legter
de strop-hosen inne.

C. Het sal gedaen worden
mijn Heere:
beliebet u nu
ten avontmale te komen?

A. Ghy segt wel/
ghy zijt een goet gheselle:
nu wel/laet ons gaen/
ich ben al gereedt.

English.

and you shall have
some monye to drinke.

C. Sir,
there shall be
no fault:
hath your horse
drunken?

A. No, but do not
water him yet,
for hee is yet too hot,
you would cause him
to take the glaunders,
walke him a little,
and when hee hath
eaten somewhat,
you shall lead him
to the water.

See if the girtes
be not broken:
bring my budget,
which on the saddles
how hangeth:
pull of my bootes,
and make them cleane,
then put
my boote-hose within.

C. It shall be done
Sir:
doth it please you now
to come to supper?

A. Thou sayest well,
thou art a good fellow:
go to, let vs go,
I am readie.

Dupts.

D. Ick ga
upt eten/
ist dat pemandt
na my bzaeght/
ghy sult my binden
ten huse vandē (Tresorier:
oft segt hun/
dat ick terstont
na den avontmale
weder komen sal.

A. Hoozt hier:
mozghen bzoech
eer ghy mijn peerdt
te drincken leydt/
so leyd het tot de hoef-smit
ende dat hy toesse
dat hys niet en vernagele.

D. Mijn Heeren/
en verghetet my
niet te bzenghen/
ende ick sal u alle gelijck
beschept doen.

A. Sekers ghy hebt
groot ongelijck/
soo goeden geselschap
te bzenen.

D. Daer en is
gheenen raedt toe/
ick sal u mozghen
al den dagh
geselschap houden.

A. Wat volck
is daer binnen?
C. Zijn gasten.

English.

D. I go to supper
to the towne,
if any body
aske for mee,
you shall finde me
at the Treasurers house:
or els tell them,
that strait way
after supper
I will come againe.

A. Hearke:
to morrow morning
before you
water my horse,
bring him to the smith,
and let him take heed
for pricking him.

D. Sirs,
do not forget
to drinke to mee,
and I will
pledge you all.

A. Truly you are
to blame,
to breake
such good companie.

D. There is
no remedie,
I will to morrow
all the day long
keepe you company.

A. What folke
be there within?
C. They be guests.

Dupts.

A. Van waer zynse ?

C. Van deser stadt :
beliebet u

met hun t' eten ?

A. Het is ons alleens.

B. Godt zegghen u
mijn Heeren.

C. Ick bedancke u
mijn Weert.

B. Ick bidde u
maecht goede ciere
van 'tghene datter is/

ende en spaert
den wijn niet/
want het is heet.

Kelder-meester/
tapt een uperken
rooden wijn/
om hun te laten
proeben.

Mijn gasten/
wat dunckt u
van desen wijn ?

en smaecht hy niet wel ?

en heeft hy niet
een schoon colour ?

is hy niet wel weert
datmen hem drincke ?

A. Hy is schoon en goet :
waer is de Weerdinne ?

B. Sy sal terstont komen/
maecht terwyle
goede ciere

van 't gene dat ghy hebt :

English.

A. Of what countrie ?

C. Of this towne :
will it please you
to sup with them?

A. It is all one to vs.

B. Much good may it do
you Sirs.

C. I thanke you
myne Hoste.

B. I pray you
make good cheere
with such as there is,

and spare
not the wine,
for it is hot.

Tapster,
draw a halfe pinte
of claret wine,
that they may
taste of it.

My guests,
how do you like
this wine ?

hath it not a good tast ?

hath it not
a fayre colour ?

is it not worth
the drinking ?

A. It is fayre and good :
where is my hostesse ?

B. Shee will come anon,
in the meane time
make good cheere

with such as yee have :

Dupts.

ghy sult op een ander repse
beter getoest worden.

A. Wy zyn seer wel
Heer Weert/
hy dancken u.

B. Mijn Heere/
ich brenge u.

A. Ick wachts van u
Heer Weert/
ich sal u beschept doen

met goeder herten.

B. Mijn Heere/beliebet u
my oozlofte geven

dat ick 't u brenge ?

A. Ick bedancke u
hondert dupsentmael.

B. My dunckt dat ick u
eertijds gesien hebbe/
maer my en staet

niet wel boren waer ?

my dunckt dattet
te Brussel is.

A. Jaet seker/
ich ben van Brussel.

B. Op en sult u niet belgen
dat ick uwen name vrage :

hoe heet ghy ?

A. Ick heet Samson.

B. Van wat geslachte
zijt ghy ?

A. Van den geslachte
der Scholiers.

B. Ghy segt waer/
nu word' ick u kennende.

English.

ye shall be better entertained
another time.

A. Wee be very well
myne Hoste,
wee thanke you.

B. Sir,
I drinke to you.

A. I looke for it from your
myne Hoste, (hand

I pledge you
with all my heart.

B. Sir, will it please you
to give me leave

to drinke to you ?

A. I thanke you
an hundred thousand times.

B. Mee thinkes that I
have seene you some time,
but I do not remember

well where :

mee thinketh that it is
at Brussel.

A. Yea truely,
I am of Brussel.

B. It will not displease
you if I aske your name :

how are you called ?

A. I am called Samson.

B. Of what kinred
are you ?

A. Of the lineage
of the Scholers.

B. You say true,
now begin I to knowe you.

Duys.

Hoe haerdy al?

A. Als uwen vriendt/
gereedt om u
vriendtschap te doen.

B. Ick bedancke u
van uwen goeden wille:
Van waer
komdy nu/
van over zee?

A. Een/ick come
uyt Branchryck/
uyt Enghelandt
ende uyt Duyslandt.

B. Wat seydten nieuws
in Branchryck?

A. Schers niet goets.

B. Hoe dat?

A. Sy zijn soo verhit
d' een op d' ander/
dat ick eenen grouwoel
heb daer af te spreken.

B. Godt beschermte ons
vanden inlandischē kriegh/
want het is
een quade plage:
maer wy moeten
berduldich zijn/
wy sullen den peys hebben
alst Godt believen sal.

A. Wat seydten nieuws
in dese stadt?

B. Tis al goet/
ick weet niet nieuws.

English.

How do you?

A. As your freind,
ready to do you
pleasure.

B. I thanke you
for your good will:
From whence come
you now,
from beyond the sea?

A. No, I come
from France,
from England,
and from high Dutchland.

B. What newes
in France?

A. Truely nothing good.

B. How so?

A. They are so chafed
the one against the other,
that I am even afrayd
to speake thereof.

B. God preserve vs
from civill warres,
for it is
an evill plague:
but wee must
have patience,
wee shall have peace
when it will please God.

A. What newes doe men
report in this towne?

B. It is all good,
I knowe no newes.

A. Mijn

Duys.

A. Mijn Heeren/
en belght u niet:
ick geboel my
wat sieckachtich.

B. Mijn Heere/ist dat
ghy u sieckachtich voelt/
soo gaet u rusten/
u kamet is bereyt:

Janneken/
maect goet byer
in zyn kamet
ende dat hy gheen dinck
gebrek en hebbe.

A. Mijn lief/
is mijn bedde gemaect?
ist goet?

B. Jaet mijn Heere/
het is een goet
plum-bed/
ende de slaepplakenen
zijn seer schoon.

A. Trect mijn houffen uyt/
ende byert mijn bedde/
want ick ben
seer qualick te passe:
ick bede gelijck het loof
op den boom.

Wecmt mijnen slaepdoec/
ende bindt my
mijn hooft wel.

Hola/ghy bindt te stijf/
brenge mijn oorhuysen/
ende dect my wel/
schuyft de gordynen/

English.

A. Sirs,
by your leave:
I am some what
evill at ease.

B. Sir, if your be
ill at ease,
go and take your rest,
your chamber is ready:
Joane,

make a good fire
in his chamber,
and let him
lacke nothing.

A. My freind,
is my bed made?
is it good?

B. Yea Sir,
it is a good
feather-bed,
and the sheets
be very cleane.

A. Pul off my hose,
and warme my bed,
for I am
very ill at ease:
I shake as a leafe
vpon the tree.

Warme my kerchif,
and bind
my head well.

Soft, you bind it to hard,
bring my pillow,
and cover mee well,
draw the curtaines,

Dupts.

ende spectse
met een spelle:
waer is den pis-pot?
waer is de heymelicheyt?
F. Volght my/
ende ick sal u
den wegh wijzen:
gaet daer boven
al recht upt/
ghy sultse vinden
aen de rechte hant/
ist dat ghyse niet en siet/
ghy sult wel riecken.
Mijn Heere/
en beliest u
niet anders/
zijt ghy wel?
A. Ja ick mijn lief/
doet de keersse upt/
ende komt wat by my.
F. Ick false upt doen/
als ick upter hameren bent:
wat beliest u
zijt ghy noch
niet wel?
A. Mijn hooft leyt te leege
heft een luttel
den hooft-peulinck op/
ick en soude soo leege
niet kunnen liggen.
Mijn lief/
kust my eens/
en ick sal
des te beter slapen.

English.

and pin them with
a pin:
where is the chamber pot?
where is the privie?
F. Follow mee,
and I will
shew you the way:
go vp
straight out,
you shall finde them
at the right hand,
if you see them not,
you shall smell them well e-
Sir, (nough,
doth it please you
to have no other thing,
are you well?
A. Yea my love,
put out the candle,
and come neerer to me.
F. I will put it out, when
I am out of the chamber:
what is your pleasure,
are you not well
enough yet?
A. My head lyeth to low,
lift vp a litle
the bolster,
I cannot
lye so low.
My love
kisse me once,
and I shall
sleepe the better.

F. Slaept**Dupts.**

F. Slaept slaept/
ghy en zijt niet sieck/
ni ghy spreekt
van kussen:
liever te sterben/
dan eenen man
in sijn bedde te kussen/
ofte elders.
Kust in Godts name/
Godt ghebe u
goeden nacht/
ende goede ruste.
A. Danck hebt
schoon dochter.

**Het VI. Capittel.
Koutinake in het
opstaen.**

Simon/Robert/Artus.
A.

Hou/
sullen wy opstaen?
en ist niet tijdt
op te staen?
B. Wat ure ist?
A. Het is twee uren/
Jonghen/
brenge hier licht/
ende maecht vyer/
dat wy mogen opstaen.
B. Roept luyder/
hy en hoorst u niet.
C. Hier ben ick
mijn Heere/
Sir,

English.

F. Sleepe, sleepe,
you are not sicke,
seeing that you speake
of kissing:
I had rather die,
then to kisse a man
in his bed,
or elsewhere.
Take your rest in Gods na-
God give you (me,
good night,
and good rest.
A. I thanke you
fayre mayden.

**The VI. Chapter.
Communication at
the vprising.
Symon, Robert, Arthur.
A.**

HO,
shall we rise?
is it not time
to rise?
B. What is it a clocke?
A. It is two of the klocke,
Boy;
bring some light,
and make some fire,
that wee may rise.
B. Crie louder,
hee heareth you not.
C. Here I am
Sir,

Duyts.

Wat belieft u :
het is noch geen dagh/
ghy meucht noch wel
twee goede uren slapen/
eer dat het dagh is.

B. Gaet/gaet/
ontsteket byer :
ghy wilt ons oock
soo lup maken/
ende soo goede hupslieden
als ghy.

Droocht mijn hemde/
op dat ick mach opstaen.

B. Blijft in't Bedde
wie wilt/
aengaende van my/
ick hebbe te veel te doen.

A. Waer is
den stallmecht ?
gaet hem segghen
dat hy mijn peerdt
te water leyde :
als hy't wel gewezen
ende geros kaint heeft/
de mane gekent/
gesadelt/ende den steert
geblochten/
dat hy't wel
laet drincken/
ende dat hy't daer na geve
anderhalf spinte haveren.

B. Gaet hoopt my
een dozijn nestelen/
de nestel-gaten

English.

what is your pleasure :
it is not daylight yet,
you may well sleep
two good howers,
before it be day.

A. Go, go,
kindle the fire :
thou wilt make vs
as sluggish,
and as good husbandes
as thou art.

Drie my shirt,
that I may rise.

B. Let him tarry in bed
that listeth,

as for mee,
I have to much businesse.

A. Where is
the horse keeper ?
goe tell him
that hee leade my horse
to the water :

when hee hath well rubbed
and curried him,
combed his mane,
saddled, and trussed
his tayle,
that hee will let
him drinke well,
and then let him give him
a pecke and a halfe of oates.

B. Go buy me
a dosen of pointes,
the eylet holes

bart

Duyts.

van mijn konssen
zyn ghebroken.

Leent my
uoen priem.

C. Zijdp oberepnde
mijn Heere ?

A. Ja ick/
en ist niet tijdt ?

C. Ten is niet spaep/
de Hooplieden
en hebben noch
hare winckels niet geopent
noch hun goet
hoort ghedaen/
kleedt u met gemakke.

A. Wy gaen ter kercken/
maecht daer-en-tusschen
den ontbijt reede.

C. Wat sal ick u
reede maken ?
het is heden visch-dagh.

A. Hoe ?

C. 'T is S. Bartholomeus
avont/
het is vasten-dagh.

A. Ick en dachter
boozwaer niet op/
ick en wist niet
dat vasten-dagh was.

Berepd ons dan een dozijn
verssche eperen
in d' asschen gebzaden/
wermie hoecken/
ende verssche boter :

English.

of my hose
are broken.

Lende mee
your bodkinne.

C. Are you vp
Sir ?

A. Yea,
is it not time ?

C. It is not late,
the Marchantes
have not yet
opened their shoppes,
nether their ware
set forth,
make your self ready at ease.

A. Wee go to the church,
prepare in the meane
while the breakfast.

C. What shal I
prepare for you ?
it is to day fish-day.

A. How ?

C. It is S. Bartholomeus
even,
it is fasting-day.

A. I did not thinke
on it truely,
I knew not
that it was fasting-day.

Prepare vs a dosen
of new layd egges
rosted in the imbers,
new hot cakes,
and sweet butter:

D 5

laet

Dupts.
 laet ons gaen mijn Heeren/
 zijdy gereedt?
B. Scher/
 dit is een schoone
 ende rijke stadt.
 Siet die schoone straten/
 ende de schoone huysen.
A. Dat is eenen schoonen
 tempel: een fraeye kercke.
B. Dat is
 een schone dochter /
 een schoone vrouwe/
 een fraep man.
A. Wat Edelman is dat?
B. Cis den
 alder-edelsten
 Den alder-stoutsten
 Den alder-erbaersten
 Den alder-wijsten
 Den alder-rijcksten
 Den alder-
 ootmoedichsten
 Den alder-heuschsten
 Den alder-miltsten
A. Wat man is dat?
B. Cis den
 spytichsten
 den gierichsten
 den jaloursten
 den bloodsten
 den verbaertsten
 den armsten
 den grootsten
 mont-speelder

van den lande der stadt.
 van der stadt.

English.
 let vs go Sirs,
 are yee ready?
B. Truely,
 here is a fayre
 and a rich towne.
 Behold what fayre streets,
 and fayre houses.
A. There is a fayre
 temple, a fayre church.
B. There is
 a fayre mayden,
 a fayre woman,
 a fayre man.
A. What Gentleman is that?
B. It is the
 noblest
 the hardiest
 the most honest
 the wisest
 the richest
 The most
 humble
 the most courteous
 the most liberal
A. What man is that?
B. It is the
 proudest
 the most covetous
 the most jealous
 the greatest coward
 the most fearful
 the poorest
 the greatest
 babler.

of the contry. of the town.
 of all the town.

A. Wat

Dupts.
A. Wat vrouwe is datte?
B. Cis de
 schoonste
 de eerlijckste
 de kupschste
 de beste
 de geluchichste
 de ramsalichste
A. Wat dochter
 is dat?
B. Ten is gheen dochter/
 sy is ghout.
A. Sy en is niet
 ghout.
B. Sy is ondertrout/
 sy is weduwe/
 het is een goet
 huys-wijf/
 sy heeft een goede
 bruydt-gabe/
 sy heeft goet
 houwelick gedaen.
A. Wat heeft sy
 ont houwen?
B. Sy heeft denucht
 ende erbaerheyt/
 en ist niet genoeg?
A. Jaet.
B. Wie leydt hier
 in d'aerde gesteken
 ende begraven?
A. Cis den Abt van N.
B. Dat is een schoon graf/
 en schoone ende rijke

van der prochie.

English.
A. What woman is that?
B. It is the
 fayrest
 the most honest
 the most chaste
 the best
 the happiest
 the unhappiest
A. What mayden
 is that?
B. It is not a mayden,
 shee is married.
A. Shee is not
 married.
B. Shee is betrothed,
 shee is a widow,
 shee is a good
 house wife,
 shee hath a good
 dowrie,
 shee hath a good
 marriage.
A. What hath shee
 for her marriage?
B. Shee hath vertue
 and honestie,
 is not that enough?
A. Yea.
B. Who is
 here
 buried?
A. It is the Abbot of N.
B. That is a fayre grave,
 a fayre and rich

of the parish.

be

Dupts.

begravinghe/
laet ons
dit doot-schryft lesen.
A. Laet ons nu weder
t'huys gaen/
om t'ontbijten/
en dan sullen wy koopē
't gene dat ons gebreecht.

Het VII. Capittel.
Propooste van koop-
manschap.

A.
Mijn Heeren/
wat soude geerne
koopē?
Befiet of ick yet hebbe
dat u dient.
Ick sal u
soo goeden koop geven/
als pemandt
die in stadt is:
komt binnen.
B. Hebde karsenen
van Vlaemscher verwen?
A. Ja ick mijn Heere/
ick hebber seer schoone
ende goede/
de beste vander stadt/
ja die
in Engelandt zijn.
Van wat verwen
begheerdeyse?
B. Zupne/ grauwe/

English.

sepulcher,
let vs
reade the epitaph.
A. Now let vs returne
to our lodging,
to breake our fast,
and then wee will buy
such things as wee lacke.

The VII. Chapter.
Discourses of mar-
chandise.

A.
Sirs,
what would you
gladly buy?
See if I have any thing
which serveth your turne.
I will sel you
as good cheape,
as any man
within the towne:
come in.
B. Have you any karsies
of Flaunders die?
A. Yea Sir,
I have very fayre
and good,
the best of the towne,
yea
in England.
Of what colour
do you lacke?
Browne, grey,

goudt

Dupts.

goudt ghele/ tannep/
root/ gheel/ violet of blau.
Ick hebber
van alle verwen/
ende van allen prijse.
B. Wat loofde
d' elle van dit swert?
Ick bid u/
en overlobet my niet.
A. En begheerde
maer een woort?
het sal u kosten
een kroone d' elle.
B. Cis te vele/
ick sal u
vier schellingen geven.
A. Cis voozwaer
te luttel/
ick souder aen verliesen/
het kost my meer:
Neemt het heele stuck
vooz ses ponden/
vier schellingen
ende ses grooten:
'tis maer vier schellingen
ses grooten d' elle.
B. Cis te diere:
hoe veel ellen zijnder?
A. Ghy sult se sien meten:
daer zijnder
seventwintich en half
ende een half vierendeel.
B. Ick salder
met eenen woort

English.

orange, tawne,
red, yealow, violet or blew.
I have
of all colours,
and of all prices.
B. How sel you
a yarde of this blacke?
I pray you
do not overprize it.
A. Will you
but one worde?
it shall cost you
a crowne a yarde.
B. It is to much,
I will give you
foure shillings.
A. It is truely
to litle,
I should lose by it,
it cost me more:
Take the whole peece
for six poundes,
foure shillings
and six pence:
it is but foure shillings
six pence the elle.
B. It is to deare,
how many elles be there in?
A. You shall see it measured:
there be
twenty seven and a halfe
and a half quarter.
B. I will give
at one worde

sel

Duys.

ses pondt af geben.
 Ick hebs soo goeden
 gelaten als ditte/
 een grooten beter koop
 op d' elle.

2. Ghy behoordet
 te nemen/
 ende ick belove u
 waer 't dat ghy mijnen
 kallant niet en waert/
 ghy en soudet
 niet min hebben
 dan ses ponden
 vijftien schellingen groot.

Maer om dat ghy't zijt,
 ick slaen u af
 meer dan negen schellinge
 op't stuck.

Ick peuse dat ghy mijn
 verlies niet bezieren sout/
 ende seker ontfegt ghy't/
 niemant ter werelt
 en sal't hebben
 voor dien prijs/
 ja al waer't
 mijn enghen broeder.

B. Nu wel/
 ghy sult my afflaen
 de thien penninghen/
 om de rekeninghe
 effen te maken.

A. Ick en sal op
 thien penningen niet sien

B. Ick sal u betalen

English.

sixe poundes.
 I have forsaken
 as good as this,
 better cheape by a groat
 in an elle.

A. You should
 take it,
 but I promise you
 that except you were
 my customer,
 you should
 not have it

vnder six poundes
 fiftene shillings great.

But seeing that it is you,
 I do bate you
 more then nyne shillings
 on the peece.

I thinke that you desire
 not my losse,
 and truely if you refuse it,
 no man in the world
 shall have it
 for the price,
 yea if it were
 my brother.

B. Now well,
 you shall bate mee
 that ten pence,
 for to make
 even the reckoning.

A. I will not
 sticke at ten pence.

B. I will pay you

Duys.

met goet goudt/
 ende ghewichtich.

A. Cis my alleens/
 't paepment is my
 soo goet als 't goudt :
 maer seker

ghy zijt te scherp/
 nochtans soo heb ick
 liever te verliesen/
 dan u te ontfeggen :
 ick hope dat ick
 op een ander tijdt
 voor een ander
 dan u ghelt hebben sal.

B. Ja ghy voortwaer :
 ick en sal u niet laten
 om een ander.

Ick woude dat ick
 eenen arbejder hadde/
 of eenen dragher/
 want ick moet
 vele andere dingē hoopen/
 ende mijn herberghe
 is verre van hier.

A. Wat belieft u meer ?

B. Een stuck of twee
 fluweels.

A. Ick en hebs seker
 gheene/
 maer gaet
 in den naesten winckel
 op d' ander zyde
 vander straten/
 de man sal u

English.

in good gold,
 and weightye.

A. It is all one to mee,
 white monye is
 as good vnto mee as gold :
 but truely

you are to hard,
 neverthelesse I had
 rather lose,
 then to send you away :

I hope that
 an other time
 I shall have of your mony
 sooner then another.

B. Yea indeed :
 I will not forsake you
 for an other.

I would I had
 a porter,
 or a pack bearer,
 for I must
 buy many other thinges,
 and my lodging
 is farre off.

A. What lack you more ?

B. A peece or two
 of veluet.

A. I have none
 truely,
 but go

to the next shop
 at the other side
 of the streete,

the man will let you

met

beter

Dupts.
beter koop geben
om mijnent wille.
C. Mijn Heere/
wat begheerdy?
Soecht ghy goet fluweel/
satijn/damast/
fustien/
oesset/bograen/
tastaf/
of eenige sozte
van syden laken?
Wat begheerdy?
men sal u
goeden koop geben.
B. Dien leer-jonghen
kan wel klappen:
hy is wacker
om sijns meesters profijt.
Coont my een stuck
swert fluweels.
C. Wel/ich sal't doen.
Besiet/en ist niet goet/
sacchdy opt
sulck?
B. En hebdyg
gheen beter?
C. Ja ich voozwaer/
maer het is
van meerder prijse.
B. My en roert niet
wat het kost/
soo verre alst goet zy.
C. Dit is van't beste
fluweel

English.
have it better cheape
for my sake.
C. Sir,
what lacke you?
Do you seeke good veluet,
satin, damaske,
fustian,
wosted, buckrum,
sarsenet,
or any sort
of silke cloth?
what will you have?
you shall
have good cheape.
B. That prentise
can talke well:
hee is diligent
for his maisters profit:
Shew me a peece
of blacke veluet.
C. Well, I will.
Beholde, is it not good,
did you ever see
the like?
B. Have you no
better?
C. Yes soorsooth,
but it is
of a greater price.
B. I care not
whatsoever it costeth,
if it be good.
C. Here is of the best
veluet

Dupts.
dat ghy opt handelde.
B. Ghy willet my
wijs maken.
Ick hebs beter gesien/
ende oock ergher.
En ontbouwes niet heel/
ick hebber
't gesichte af gehad.
C. Daer en leyt niet aen/
die't ontbouwen heest
sal't wel weder bouwen:
Slaven arbejdt
en wordt niet gerekent.
B. Wat sal my daer af
d' elle kosten?
C. Twintich schellingen
groote.
B. Ghy labet te vele.
C. Ick en doe seker/
want ten is niet mogelijk
datmen beter soude vinden
noch van schoone bezwen.
B. Ghy sult seggen
dat ghy wilt/
maer ick en salder
soo vele niet af geben.
C. Wat wilt ghyer
dan af geben?
op dat ick verkoope/
ende dat ick van u
gehantgift worde.
Ick hoope dat ghy my
geluck sult brengen.
B. Ick salder af geben

English.
which you ever did handle.
B. You will make mee
believe so.
I have seen better,
and worse too.
Do not unfold it all,
I have had
the sight of it.
C. There is no hurt,
hee which hath unfolded it
shall fold it againe well:
For a slaves paines
is not counted.
B. What shall I pay
for an elle?
C. Twenty shillings
great.
B. You hold it to high.
C. No truly,
for it is not possible
to find better,
neyther of a fayrer colour.
B. You may say
what you will,
but I will noe
give so much.
C. What will you
give for it?
that I may sell,
and may have
your handsell.
I trust that you will
bring mee good luck.
B. I will give

Duyts.

seventhien schellingen/
met eenen woorde:
sal ick 't hebben?

C. Neen ghy selter/
ick en mach 't
woordien: zys
niet verhoopen:
ghy wetet wel/
men behoeft u
niet te segghen.

Het kost my meer
dan ghy my biedt:
ick sou te veel verliesen.

B. Hoe veel loofdy
de twee stukken t' samen?
ende en laet ons
maer een woordt maken.

C. En wildy
maer een woordt?
ghy sulter af betalen
thre-en-derich pondt:
soo veel met een woordt
als met hondert/
ghy en sulter niet
een myte afslaan.

B. Neen/neen/
ghy zyt te diere:
segt my 't leste woordt/
ende en laet my niet
soo langhe beyden.

C. Mijn Heere/
ick hebt u gheseyt:
ick ben een man
van eenen woorde:

English.

seventeen shillings,
at one word:
shall I have it?

C. No truly,
I cannot
sell it
at that price:
you know it well,
one need not to tell
it vnto you.

It costeth mee more
then you do offer mee:
I should lose to much.

B. How tell you
the two peeces together?
and let vs have
but one word.

C. Will you
but one word?
you shall pay
two and thirtie pounds:
as much at one word
as with an hundred,
you shall not abate
a halfpeny.

B. No, no,
you are to deare:
tell mee the last word,
and do not cause mee
to tarie so long.

C. Sir,
I have tolde it you:
I am a man
of one worde:

Duyts.

Ick soudet
niet min konnen geben/
ten ware dat icker
aen verliesen woude.
B. Om dat ghy een man
van eenen woorde zyt/
soo moeten wy
elders gaen/
want ghy looft u ware
buyten de redene.

C. Gaet daer 't u belieft/
in Godts name/
soecht u beter:
ick hebbe liever
dat een ander
daer aen winne/
dan of icker aen verlose.

Maer ick kan u
een dinck verskeren/
dat al waer't
ghy gingt
in alle de winckelen
van Antwerpen/
soo en suldy sulchen
aenbieden niet binden
als ick u doe:

nochtans ist dat ghy
niet beter en vindt/
soo komt weder/
ghy weet mijnen prijs.

B. Wren prijs en is niet
hoor ons.

C. Wel aen/
t' uwen besten/

English.

I cannot
utter it for lesse,
except I
would lose by it.

B. Seing that you are a man
of one word,
wee must go
elsewhere
for you prize your ware
out of reason.

C. Go whither it pleaseth
in Gods name: (you,
seeke for your best:

I have rather
that an other
do get in it,
then I should lose.

But I can you
assure of one thing,
that if

you should go
to al the shoppes
of Antwerp,
you shall not get
such a proffer
as I offer vnto you:

norwithstanding if you
finde no better,
come againe,
you knowe my price.

B. Your price is not
for vs.

C. Well,
at your commandement

Duys.

ghy weet
 wat ghy te doen hebt.
B. Nu wel/
 midts dat wy
 niet eens en konnen worden
 Adieu/
 vaert wel.
C. t'Wier goeder beliefde/
 waer't dat ick't mochte
 vooz nunderen prijs laten/
 gy soudet soo haest hebben
 als nemandt ter weere/
 oock ter liefden
 des ghenen/die u
 tot my gesonden heeft.
D. Sy gaen wech/
 sy zijn wech gegaen.
C. Laetse gaen/
 laetse loopen:
 als sij moede
 gelooopen sullen hebben
 langs de marct/
 soo sullen sy
 wel blyde zijn
 weder te keeren.
E. Mijn Heere/
 ny dunct
 dat dat sulweel
 seer goet is/
 ist dat wy't laten gaen/
 wy en sullen niet lichtelijck
 sulcx binden
 vooz dien prijs:
 laet ons hem vraghen/

English.

yow know
 what you have to do.
B. Well,
 seeing that wee
 cannot agree of the price:
 God be with you,
 fare weil.
C. At your good pleasure,
 if I could let it goe at
 a lesser price,
 you should have it as soone
 as any man in the world,
 chiefe for his sake,
 which hath
 send you to mee.
D. They go away,
 they be gone.
C. Let them go,
 let them runne:
 when they have
 runne their bellie full
 about the faire,
 they will
 be glad
 to come againe.
E. Sir,
 it seemeth vnto mee
 that the veluet
 is verie good,
 if wee do refuse it,
 wee shall not find
 easelie such
 for that price:
 let vs aske him,

Duys.

of hy wil af-saen
 de veertich schellingen.
B. Sullen wy't nemen?
C. Ja wy/
 ist dat ghy my geloofst/
 ende ten sal u niet
 berouwen.
D. Mijn Meester/
 sy konnen wederom.
C. Sy sullen
 welkenom zijn/
 ist dat sy ghele brenghen.
B. Ick bidde u/
 en doet ons
 niet langer wandelen:
 wydy nemen
 veertich pondt
 vooz de drie stucken/
 sonder meer te dingen/
 ende wy sullen u
 ghele tellen.
C. Seker ghy zijt
 quellijck/
 ghy en gheester niet omme
 of ick verliese
 of winne/
 het is u alleens:
 nu wel/wel/
 laet ons meten.
B. Neen/neen/
 ick houdt vooz gemeten/
 ick berouwe ny
 wel op u:
 houdt daer is u ghele.

English.

if hee will bate
 the fourtie shillings.
B. Shall wee take it?
C. Yea,
 if you do beleeeve mee,
 and you will not
 repent of it.
D. Maister,
 they come againe.
C. They shall be
 welcome,
 if they bring monye.
B. I pray you,
 do not cause vs
 to take more labour:
 will you take
 thirtie poundes
 for both the peeces,
 without any wordes more,
 and wee will
 tell you monye.
C. Truelie you are
 tedious,
 you care not
 whether I loose
 or winne,
 it is all one vnto you:
 go to, go to,
 let vs measure it.
B. No, no,
 I take it as if it were measu-
 I trust (red,
 you well:
 take your monye.

Duys.

C. Desen ouden Angelot
is te klepne :

Desse Sonne-kroone
is te licht :

Desse stucken van thien
schellingen zijn geschnipt :

Desen Ducat
en is niet gewichtich :

Desse Vlaemsche kroone
en is niet gangbaer :

Desen Ryael
is van slecht goudt :

Desen Daelder en is
gheen goet silver :

Desse Spaensche Ryaalen
en zijn niet goet
van allope.

B. Ghy zijt wel quellick
om ghyt t' ontfangen/
hadt ick dat geweten/
al hadt ghy mi
u hoopmanschap verkocht
voor twintich ponden/
voorwaer

ick en soude niet
begheert hebben.

C. Mijn Heere/
ghy hebt lieve/
dat te nemen of te laten :
ick en wimmer soo veel
niet aen/ dat ick behoore
licht ghyt te nemen/
of dat ongangbaer is.

B. Ick en hebbs seker

English.

C. This olde Angel
is to little

This Frech-crowne
is to light :

These peeces of ten
shillings be clipped :

This Ducate
is not of weight :

This crowne of Flaunders
is not currant :

This Ryal
is of base golde :

This Dolder is no
good silver :

These Spanish Ryals
are not
of good mettle.

B. You are very difficult
in receiving of monye;
If I had knowen that;
though you had sold me
your marchandise
for twentie poundes;
verily

I would not
have had it.

C. Sir,
it is at your choice;
to take it or leave it :

I do not get so much
in it, that I should take
any light monie,
or which is not currant.

B. Truly I have

niet

Duys.

niet ghemunt
noch geschnipt.

C. Ick geloofst wel/
maer ick en kan
niet gebeteren.

B. Hondt/
daer is mijn bozse/
betact u
na u genoegen.

C. Dat is een schellingh
die valsch is.

B. Naghelt hem
aen dien styl.

C. Het sal geschieden/
bringht mi een hamer
ende eenen naghel.

Ick woude
dat d' ooren vanden genen
dien geslagen heeft/
soo wel genaget waren
als hy is.

B. Daer en soude
niet aen gelegen zijn.
Nu wel.

zijdt te breden ?

C. Ja ick mijn Heere/
ick bedarcke u/
en spart geen oing
dat ick hebbe
soo wel so der ghyt
als met ghyt.

B. Dankt hebt Heere.
Arbejder/ neemt dat
op uwen rugghe/

English.

neither coyned
nor clipped it.

C. I believe it well,
I knowe no
help in it.

B. Hold,
there is my purse,
pay your self
at your pleasure.

C. There is a counterfeit
shilling.

B. Nayle it
to this thre thold

C. It shall be done,
bring me an hammer
and a nayle

I would
that the eares of him
which hath coyned it,
were as well nayled
as it is.

B. It would be
no hurt at all.
Now,

are you contented ?

C. Yea Sir,
I thanke you,
I care nothing
that I have,
as well without monye
as with monye.

B. I thanke you Sir.
Porter, take this
vpon your backe,

4

ende

Duyts.

ende draghet
in mijn herberge.

F. Ich en weet niet
waer gy ter herbergen zyt/
mijn Heere.

B. In den gulden Leeu/
in de Kamerstrate/
ende seght

datmen 't eten gereedt
make/
want wy sullen daer
terstont zyn.

C. Sulle wy een poppeken
of twee kooppen
voor onse kinderen ?

E. Koopten
voor ons beyden.

B. Wel/Weerdinne
sullen wy gaen eten ?

G. Wascht u
alst u belieft/
ende gaet sitten.

B. Doet onse peerden
zadelen ende
toomen/
wy behoorden alreede

over twee mijlen
van hier te zyn.

C. Doozt/laet ons
al staende eten.

Laet ons gaen.

E. Laet ons rekenen
Heer Weert/
wat zyn wy schuldich ?

English.

and carrie it
to my lodging.

F. I knowe not
where you do lodge,
Sir.

B. At the golden Lion,
in the Chamberstreete,
and bid them

that they prepare
dinner,
for wee shall be there
by and by.

C Shall wee buy a babye
or two
for our children ?

E. Buy some
for vs both.

B. Well, Hostesse
shall wee dine ?

G. Wash,
when it pleaseth you,
and go sit.

B. Cause our horses
to be sadled and
bridled,
wee should have beene now
two miles
hence.

C. Go to let vs dine
standing.

Let vs go.

E. Let vs have a reckoning
myne Hoste.
what do wee owe ?

H. Ghy

Duyts.

H. Ghy zyt schuldich
vier schellingen/
ses penninghen
man ende peerdt.

B. Houdt daer/
zyde te vreden ?

H. Ja ick mijn Heeren.

B. Waer is de maeghet ?
houdt mijn lief/
dats voor u spel-ghelt.
Knecht brengh hier
mijn peerdt/ hebdt 't
wel bestelt :

J. Ja ick mijn Heere/
het en heeft niet met allen
gebreck gehad.

B. Reemt dats
u drinck-ghelt/
soo ick u beloofte hebbe/
op dat ghy mijnder
op een ander tijdt
gedachtich zyt.

J. Ich danck u
mijn Heere/
ghy sult my altijd
bereydt vinden/
om u dienst te doen :
spaert de

herberge niet
als ghy hier door komt/
want ghy sulter
soo wel getoest
ende ghedient worden/
als in eenige herberge

English.

H. You owe
foure shillings,
six pence
man and horse.

B. Hold there,
are you contented ?

H. Yea Sirs.

B. Where is the mayden ?
hold my love,
that is for your pinne-monie
Hostler, bring hither
my horse, have you
dressed him well ?

I. Yea Sir,
hee hath wanted
nothing.

B. Hold there is some mo-
nie to drinke,
as I have promised thee,
to the end that you may at
an other time
remember mee.

I. I thank you
Sir,
you shall find mee
at all times readie,
to do you service :

spare not the
lodging
when you come this way,
for you shall be
as well vfed
and served,
as in any lodging

Duyts.

die in Antwerpen zn.
 B. Ich hebt soo gebonden/
 ick en false om een ander
 niet veranderen.

Het Ghetal.

Een/ twee/ drie/ vier/
 vyfve/ sesse/
 seven/ acht/
 neghen thien/ elve/
 twaelf/ dertien/
 veertien/ vyftien/
 sestien/ seventhien/
 achtyen/ neghentien/
 Twintich/
 een-en-twintich/
 twee-en-twintich/
 drie-en-twintich/
 Dertich/ Veertich/
 Vyftich/ (Sestich/
 (Sevenich/ (Achtendich/
 (Neghentich/ (Hondert/
 Dupsent/ (Thien dupsent/
 (Hondert dupsent/
 Millioen.

**De Daghcn van der
Weke.**

Sondagh/
 Maendagh/
 Dinstagh/
 Woensdagh/
 Donderdagh/
 Vrydagh/
 Saterdagh.

English.

within Antwerp.
 B I have found it so,
 I will not for another
 exchange it.

TE NUMBERS.

One two, three, four,
 five, six,
 seven, eight,
 nyne, ten eleven,
 twelve, thirteene,
 fourteene, fiftene,
 sixteene, seventeene,
 eighteene, nyneteene,
 Twentie,
 one and twentie,
 two and twentie,
 three and twentie,
 Thirtie, Fourtie,
 Fiftie Sixtie,
 Sevenie, Eightie,
 Nynetie, an Hundred,
 a Thoutand, Ten thousand,
 an Hundred thousand,
 a Myllion.

**The Dayes of the
Weeke.**

Sunday,
 Munday,
 Tuesday,
 Wednesday,
 Thursday,
 Fryday,
 Saterdag.

Een

Duyts.

Een Weke/
 eenen dagh/
 acht daghen/
 vyftien daghen/
 een maendt/ een jaer/
 een half jaer/
 eenen termijt.

Het VIII. Capitcel.

Om te leeren maken
 Missiven/ Voorwaerde/
 Obligacien en Quitancien.

Een Missive om te schrybē
 aen eenigen Dziendt.

Het Op-schryft.

Desen Brieff
 zn ghegheven
 aen mijn beminde Vader
 Pieter van Barlaimont/
 woonende t' Antwerpen
 in de Hoofstrote/
 naest den gulden Schildt.

Seer eerweerdighe
 en wel beminde Vader/
 ick ghebiede my
 seer ootmoedelijck
 in u goede gratie/
 ende oock desgelijck
 tot mijne
 seer beminde Moeder:
 weet dat ick ben
 in goeden voorspoede/

English.

A Weeke,
 a day,
 eight dayes,
 fiftene dayes,
 a moneth, a yeare,
 an halt yeare,
 a terme.

The VIII. Chapter.
 For to learne to make
 Letters, Contracts, Obli-
 gations and Quitances.

A Letter to write
 to any Freind.

The superscription.

This Letter
 be given
 to my beloved Father
 Peter of Barlaimont,
 dwelling in Antwerp
 in the Highstreete,
 next the golden Shield.

Right worshipfull
 and well beloved Father,
 I recommend mee
 right humblie
 to your good grace,
 and also in like manner
 to my
 dearly beloved Mother:
 vnderstand that I am
 in good prosperitie,

Godt

Duyts.

Godt sy geloofst :
 maer weet oock
 liebe Vader dat ick
 groote begeerde hebbe
 te weten
 hoe dattet met u is/
 want ick hebbe u
 geschreuen
 twee of drie brieuen/
 maer ick en hebbe noch
 geen antwoort ontfangen/
 waer af ick
 seer verwondert ben/
 niet wetende
 hoe dattet komen mach.
 Daerom hebbe ick
 groote sorghe vooz u/
 grootelijc vreesende
 dat eenigen tegenspoet
 u aengekomen sy.
 Ick bidde u dan
 mijn liebe Vader/
 dat ghy my niet en wilt
 langher laten
 in dese sorghe :
 maer ick bidde u/
 op alle de liefde
 die ghy tot my hebt/
 dat u belieue
 my te schrijuen
 van uwen state/
 by den brenger van desen/
 of by den eersten
 die ghy vinden sult.

English.

God be prayled :
 but knowe also
 deare Father that I
 have great desire
 to knowe
 how it is with you,
 for I have
 writen you
 two or three lettres,
 but I have not yet
 received any answere,
 where of I
 greaue mervaile,
 not knowing
 how that may come
 Therefore have I
 great care for you,
 greatly fearing
 that some misfortune is
 behappened to you.
 I pray you then
 my deare Father,
 that you will not
 let mee any longer
 be in this care :
 but I pray you,
 of all the love
 that you beare toward mee,
 that it please you
 to write vnto mee
 of your estate,
 by the bringer of these,
 or by the first
 that you thall finde.

Item/

Duyts.

Item/ weet
 liebe Vader/
 dat ick hebbe
 grootelijc van doene
 drie of vier guldens/
 om my te helpen
 in mynen noot :
 ick bidde u
 dat ghyse my
 senden wilt
 by den brenger van desen :
 ende en wilt niet meynen
 dat ick mijn ghelt verteere
 onnuttelijc/
 want ick sal u
 rekeninghe doen
 van alle het ghelt
 dat ghy my hebt
 ghesonden.
 I sal oock belieuen
 by uwe goede gracie/
 my te gebieden
 tot alle onse vrienden.
 Anders niet
 op desen tijdt/
 dan dat
 Godt belieue
 dooz zyn barmherticheyt
 u alijt te geben
 sijn goedertieren gracie.
 By my Jan
 van Barlaimont/
 uwen ootmoedighen sone/
 woonende te Brugge/

English.

Further, vnderstand
 deare Father,
 that I have
 great need of
 three or foure gilders,
 for to help mee
 in my necessitie :
 I pray you
 that you will
 send mee them
 by the bringer of these :
 and do not thinke
 that I spend my mony
 vnprofitable,
 for I will
 make you account
 of all the mony
 that you have
 sent mee.
 May it please you also
 of your good grace,
 to recommend mee
 to all our freindes.
 Nothing els
 at this time,
 but that
 God vouchsafe
 through his mercie
 to give you allwayes
 his favourable grace.
 By mee Iohn
 of Barlaimont,
 your humble sonne,
 dwelling at Bridges,

Duyts.

op de marct
in de Kroone.

Den eersten dagh Mey/
in't Jaer
ons Heeren
duysent vijf hondert
vijf-en-tseventich.

Alijt bereypt
tot uwen dienste.

Antwoorde.

Mijn beminde Sone/
Mick hebbe ontfangen
den thienenden dagh Mey/
uwen brief/
geschreuen den eersten
van der voorszeyde :
by den welken
ick hebbe verstaen/
dat ghy gesont zyt/
het welke
my behaechlijck is/
ende dat ghy hebt
groote begherte
te weten
hoe't met ons is.
Oock dat ghy my
ghesonden hebt
twee of drie brieven :
maer weet sekerlijck
dat ick geen andere
en heb ontfangen
dan desen lesten.
Ick soude u hebben

English.

on the market
at the Crowne.

The first daye of Maye,
In the yeare
of our Lord
a thousand five hundred
seventie and five.

Alwayes readie
to do you service.

A N S W E R.

MY beloved Sonns,
I have received
the tenth day of Maye
your letters,
written the first
of the fore sayd :
by the which
I vnderstand,
that you be in health,
the which
pleaseh mee very well,
and that you have
great desire
to knowe
how it is with vs.
Also that you have
sent mee
two or three letters :
but vnderstand for certain
that I have
none other received,
but this latt.
I woulde have written

dicks

Duyts.

dickwils gheschreuen/
maer ick en hebbe
geen boden gebonden/
om de brieven te senden :
ende oock/
ick en heb niet gheschadt
nootsakelijcke dingen
om te schryuen.

Alengaende
van onsen state/
by ziju al ghesont/
Godt sy ghelouft.
D'Weder
heeft sieck ghebreest
twee of drie daghen/
maer sy is nu
al gheuesen/
Godt danck.
Ick sende u
met desen bode
vier goudt-guldens/
maer wacht u wel
die te veruieren
omuttelijck/
het ware
qualijck gedaen/
want ick hebse gewonnen
met groten arbeyt/
in den sweete
mijns lichaems.
Doet alijt wel/
ende zyt neersich :
ende boven alle dinck
wacht u wel

English.

often vnto you,
but I have not
found any messengers,
for to send the letters :
and also,
I have not had
needfull matters
to write to you.
Touching
our state,
wee be all in health,
God be prayled.
Your Mother
hath ben sick
two or three dayes,
but shee is now
wel againe,
God be thanked.
I send you
by this messenger
foure golde-gilders,
but take good heed
that you spend them not
vnprofitable,
that should
be evill done,
for I have wonne them
with great labour,
in the sweate
of my bodye.
Do alwayes well,
and be diligent :
and above al things
take you good heed

van

Duys.

van quaet geselschap.
 Ghy hebt begonnen
 redelijck wel/
 maer ten boozdert niet/
 ten zy
 dat ghy volherdet.
 Niet meer/
 te Gode bevele ick u.

**Eenen Brieef / om te
 schrijven tot sijnen
 schulduers.**

David mijn goede
 vriendt na alle
 ghebiedenissen
 ick bidde u
 minneijck/
 dat u believe
 my nu te senden
 de twintich guldenen
 die ghy my schuldich zijt/
 want sekerlijck
 ick hebse
 grootelijck van doene/
 om eenen man te betalen
 dien ick schuldich ben/
 die my niet en laet in vrede
 by daghe noch by nachte :
 ten ware dat/
 ick soude
 noch wel vanden/
 maer grooten noot
 bedwinght my :
 daerom

English.

of evill companye.
 You have begun
 reasonable well,
 but it profiteth not,
 except
 that you persevere.
 No more,
 I commit you to God.

**A LETTER, TO
 write to ones
 debtors.**

DAVID my good
 freind, after all
 recomandations
 I pray you
 lovinglie,
 that you be pleased
 too send mee now
 the twentie guilders
 that you owe mee,
 for surelie
 I have
 great need thereof,
 to pay a man
 to whom I owe,
 who leaveth mee not in rest
 by day nor by night :
 if that were not,
 I woulde
 yet well tarry,
 but great necessitie
 constraineth mee :
 therefore

wilt

Duys.

wilt my excuseren.
 Komt eens
 tot Antwerpen/
 om u te vermaaken/
 soo sullen wy moghent
 met ghevack spraken
 van onse saken :
 wilt ons doch schrijven
 van uwe ghesontheyt.
 Mengaende van my/
 ick ben in goeden doen/
 Godt zy geloost.
 Ick bidde u oock
 dat ghy my wilt
 antwoorde schrijven
 by desen bode :
 ende weet/
 ist dat ghy
 mijns van doene hebt/
 en spaert my niet/
 in alle 't ghene
 dat my mogelijk sal zijn
 booz u te doen.
 Godt blijve met u.

Antwoorde.

Rogier mijn goede
 vriendt/ ick hebbe ont-
 sanghen uwen brieef/
 by dewelcke
 ghy my schrijft
 dat ick u soude senden
 het ghelt
 dat ick u schuldich ben/
 want

English.

hold mee excused.
 Come once
 to Antwerp,
 for to recreate you
 so may wee then
 speake at leasure
 of our affaires :
 I pray you write vs
 of your health.
 As touching mee,
 I am in good health,
 God be prayfed.
 I pray you also
 that you will
 write mee answere
 by this messenger :
 and knowe,
 that if you have
 any need of mee,
 spare mee not,
 in all that
 which shall be possible for
 mee to do for you.
 God remaine with you.

A N S W E R.

ROGER my good
 freind, I have re-
 ceived your letters,
 by the which
 you write mee
 that I should send you
 the monye
 that I owe you,
 & welck

f

't welck

Duyts.

't welck mi is
 onmogelijck
 nu te doen :
 maer ick sal 't u senden
 ten langsten
 binnen acht daghen
 sonder eenige foute :
 want een man
 die mi schuldich is/
 heeft mi beooft
 ghelt te geben/
 't welck ick u
 senden sal/
 en hebt daer voren
 gheen sozge :
 daerom bidde ick u
 soo lange
 patientie te hebben/
 ende en wilt niet
 gram zijn/
 dat ick u doe
 soo lange beyden :
 want weet voozwaer
 dat anders niet
 zijn en mach.
 Godt geve u peys
 sonder eynde.

Om een schult te beta-
 len met excusatie.

Rogier mijn goede vriet
 ick ghebiede mi
 in alwe goede gratie :
 ick sende u

English.

the which is
 vnpossible for mee
 to do now :
 but I will send it you
 at the furthest
 within eight dayes
 without fault :
 for a man
 that is my debtor,
 hath promised me
 to give me mony,
 the which I will
 send you,
 have you therefore
 no care :
 therefore I pray you
 so long
 to have patience,
 and be not
 angry,
 that I make you
 tarry so long :
 for know for trueth
 that it cannot
 be otherwise.
 God graunt you peace
 without end.

To paye a debt with
 excusation.

Roger my good freind,
 I recommend me
 to your good grace :
 I send you

met

Duyts.

met desen bode/
 die mijn broeder is/
 de thien ponden grooten
 die ick u schuldich ben/
 u bedanckende
 dat u belieft heeft
 sou lange te beyden :
 het is mi leedt
 dat ickse u niet en hebbe
 eer konnen senden :
 ick hebbe nochtang
 groote neersticheyt gedaen
 na mijn vermogen/
 maer 't ghelt is nu
 soo quaet te krijghen/
 dat wonder is.
 Daerom
 wilt niet
 qualijck te vreden zijn/
 ende wilt mi
 weder senden
 d'obligatie
 die ghy van mi hebt.
 Niet meer/ etc.

Eenen anderen Brief.

Peter mijn goede vriet/
 na alle
 gebiedenissen/
 weet dat ick ben
 seer qualijck te vreden
 op u/om die sake
 dat ghy mi niet en hebt
 willen leenen

English.

by this messenger,
 which is my brother,
 the ten poundes flemish
 that I owe you,
 thanking you
 that you have vouchsafed
 to tarry so long :
 I am sorrye
 that I have not beene able
 to lend it you any sooner :
 I have notwithstanding
 done great diligence
 after my power,
 but mony is now
 so bad to be gotten,
 that it is wonder.
 Therefore
 be not
 dis-content,
 and send mee
 againe
 the obligation
 that you have of mee.
 No more, &c.

An other Letter.

Peter my good freind,
 after all
 recommandations,
 knowe that I am
 very discontent
 with you, be cause
 that you woulde not
 lend mee

f

elwert

Duyts.

uoen boeck.
 Ich en kan niet peynsen
 hoe ick't
 t' uwaerts
 verdient hebbe :
 nu mercke ick wel/
 dat ghy soudt doen
 seer luttel voor my/
 als ghy my ontfeght
 sod' kleynen dinck.
 Woorden
 ende ghedachten
 en gelijcken niet wel
 d' een den anderen :
 dat ghy
 my versoekt haddet
 van dinghen
 van veel meerder
 importancien/
 ick en soude u niet
 gewerger hebben.
 Het is wel waer
 dat men gemeenelijck seyt:
 Men behoort altoes
 sijn vriende te proeben/
 eer dat hiense
 behoeft :
 want die te proeben
 den noodt/
 dat ware te spade.
 Daerom
 het is my genouch
 u beproeft te hebben.

English.

your booke.
 I can not think
 how I
 have deserved that
 towards you :
 now perceive I well,
 that you will do
 very little for mee,
 when you denye mee
 so smal a matter.
 Your wordes
 and thoughtes
 do not agree well
 one with another :
 if you had
 desired mee
 of thinges
 of much greater
 importance,
 I woulde not have
 refused it you.
 It is most true
 that men commonly say :
 One ought alwayes
 to proove his freindes,
 ere ever one
 have need of them :
 for to proove him
 in the necessitie
 that were to late.
 Therefore
 it is enough for mee
 to have proved you.

Duyts.

Een Voorwaerde
 van huys-hueringe.

IC Jan van Barlaimont
 Ikeme ende behyde
 verhuert te hebben
 Pieter Marschalch/
 een huys
 gelegen t' Antwerpen
 op de marct/
 in den Hase/
 met een plaetse
 ende eenen bozn-put/
 den termijn
 van ses jaren/
 ingaende de Ister sinisse
 naest-komende/
 in t jaer
 vijf ende tseventich/
 om thien pondt
 ende thien schellingen
 Brabants 's jaers/
 te betalen
 alle halve jaren
 vijf pondt
 ende vijf schellingen :
 by conditie
 hier inne ondersproken/
 dat elck van ons beyden
 sal moeten ontfeg-
 ghen in't eynde
 van de ses jaren
 een half jaer te voren/
 onder eenigh bezogh.

English.

A CONTRACT
 of hyring a house.

I John of Barlaimont
 I aknoweledg and confesse
 to have let
 to Peter Marschal,
 an house
 lying in Antwerp
 vpon the market,
 called the Hare,
 with a yarde
 and a well,
 for the terme
 of six yeares,
 entring at Christmas
 next-comming,
 in the yeare
 five and seventie,
 for ten poundes
 and ten shillings
 Brabants the yeare,
 to be payed
 every half yeare
 five poundes
 and five shillings :
 on the condition
 here in mentioned,
 that each of vs two
 shall be bound to give
 warning at the end
 of the six yeares
 an half yeare before,
 without any fraude.

Duyts.

Quitatie vā hupshuere.

Ich Jan de Groot
kenne ende helpde
ontfangen te hebben
van Pieter Marschalck/
de somme
van vijf pondt
ende vijf schellingen
Brabants/
van een half jaer
hupshuere
verschenen te Kerstmisse/
trent jaer 75.
die hy my schuldich was/
van een hup
gelegen t' Antwerpen
op de markt/
geheeten den Hase/
dat hy van my houdt :
van welck half jaer
ick houde my
wel betaelt/
ende schelde quijt
den voorszeyden Pieter
hier af/
ende van alle andere
voorzeden termijnen
tot nu doe.
In kennisse van desen/
hebbe ick hier onder
mijn hant-teechen geset/
den eersten dagh
Januarij.

English.

Quitance of house-hire.

Iohn the Great,
I acknowledge and confesse
to have received
of Peter Marschal,
the summe
of five poundes
and five shillings
Brabants,
for an half yeares
house-hyre
due at Christmas,
in the yeare LXXV.
that hee owed me,
for an house
lying an Antwerp
vpon the market,
called the Hare,
that hee holdeth of mee :
for the which half yeare
I holde mee
well payed,
and do acquit
the foresaid Peter
of the same,
and of all other
termes passed
vntill this day.
In knowledg of this,
I have here vnder
set my signe-manual,
the first day
of Ianuarie.

Duyts.

Een Obligatie by
paepementen.

Ich Jan van Barlaimont
woonende t' Antwerpen/
kenne ende helpde
schuldich te zijn
Hercules Marschalck/
koopman
woonende te Velaine/
of den bzengher
van desen/
de somme
van dertich ponden
thien schellingen
ende ses penningen
Vlaemische munte/
ende dat van vijf
Engelsche lakenen/
die ick hebbe gekocht
ende ontfanghen van hem :
van welke lakenen
ick houde my
wel te bzenen.
Daerom belobe ick
hem te betalen
die voorszeyde somme/
of den bzenger
van desen/
in drie paepementen/
te weten/thien ponden
in de Suxen-marct
van Antwerpen
naest-komende :
noch thien pondt

English.

AN OBLIGATION
for payments.

Iohn of Barlaimont
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Hercules Marschal,
Marchant
dwelling at Velaine,
or to the bringer
of this,
the summe
of thirtie poundes
ten shillings
and six pence
of Flemish monye,
and that for five
English clothes,
that I have bought
and received of him :
of which clothes
I hold mee
well contented.
Therefore I promise
to pay to him
the foresayd summe,
or the bringer
of this,
at three payments,
to wit, ten poundes
at the Suxen-faire
of Antwerp
next-coming :
then ten poundes

Duyts.
te Bams-marct/
ende de reste
in de koude marct
van Bergen navolgende.
In sekerheyt der waerheyt
hebbe ick hier/etc.

**Obligatie van ghe-
leent ghelt.**

Ick Pieter de Gzote/
Woonende t' Antwerpen/
kenne ende behyde
schuldich te zyn
Jan Blanchaert/
of den brynger van desen/
de somme
van vier hondert
ponden groote
welcke somme
hy my gheleent heeft
dooz goede vrendtschap.
Dacrom belove ick hem
die weder te gheben/
of den brynger van desen/
als hem belieben sal.
In kennisse van desen
hebbe ick hier/etc.

Quitantie.

Ick Jan Blanchaert/
Woonende te Brugge/
kenne ende behyde
ontfangen te hebben
van Jan de Gzote/
woonende

English.
at the Bamas-faire,
and the rest
at the colde faire
of Bergen next following.
In witness of the trueth
I have here, &c.

**An Obligation of
mony lent.**

I Peter the Great,
dwelling in Antwerp,
acknowledg and confesse
to owe
to Iohn Blanckard,
or to the bringer of this,
the summe
of foure hundred
poundes Flemish :
the which summe
hee hath lent mee
out of great freindship.
Therefore I promise
to pay it againe to him,
or to the bringer of this,
when it shall please him.
In witness whereof
I have here, &c.

A Quitance.

I Iohn Blanckard,
dwelling at Bridges,
acknowledg and confesse
to have received
of Iohn the Great,

Duyts.
woonende t' Antwerpen/
de somme
van thien guldens/
van twintich stuivers
't stuck/
die ick hem
geleent hadde/
waer af ick hebbe
de obligatie verloren/
dewelcke was
van den thienden dagh
van April/in't jaer
vijf-en-tseventich :
van welcke somme
en van alle d' ander schult/
die hy my schuldich ge-
weest heeft tot nu toe/
ick houde my
wel vergelden/
ende schelbe hem quyte
van alle. In kennisse
mijns handt-teeckens
hier onder gheset.

**Op-schrijften van
Brieven.**

Dese volgende woorden
salmen bezighen
om te schrijven buyten
op de zend-brieven :
maer men moet
wel toesien/
dat men eenen pghelijcken
persoon toeschryve/
al-

English.
dwelling in Antwerp,
the summe
of ten guilders,
of twentie stivers
the peece,
the which I
had lent him,
of the which I have
lost the obligation,
the which was dated
the tenth day
of April, in the yeare
five and seventie :
of which summe
and of all other debt,
which hee hath owed
mee vntill now
I holde mee
well recompensed,
and acquit him
of it all. In witness
of my signe-manual
here vnder set.

**Supercriptions of
Letters.**

These words following
one shall vse
for to write without
vpon letters-missive :
but one must
looke well to it,
that hee attribute
to every person,

Duyts.

als sulcke woorden
als hem toebehooren.

Den wijzen/
seer wijzen.

Erweerdighen/
seer Erweerdighen.

Doorszienighen/
seer doorszienighen.

Erbaren/
seer erbaren.

Bijsonderen/
seer bijsonderen.

Edelen/
seer edelen.

Machtighen/
seer machtighen.

Aen den Doorzuchtighen/
den alder-doorzuchtichste.

En pegelijck moet
hier aenmercken/
dat de Enghelschen
andere op-schrijften
ghebrucken
daerom en zijn
dese voorgenomde
exempelen
niet geheel na te volgen:
maer zijn
alleen overgheset/
om te accorderen
de selve tale
met de
Duytsche sprake.

English.

such wordes
as to him do belong.

The wise,
very wise.

Worshipfull,
very Worshipfull.

Discreet,
very discreet.

Honest,
very honest.

Singular,
very singular.

Noble,
very noble.

Mightie,
very mightie.

To the Illustrions,
the most Illustrions.

Every one must
here consider,
that the Englishmen
do vse
other superscriptions,
therfore are not
the forenamed
examples
wholie to be followed,
but are
onlie translated,
for to make
the same speech agree
with the
Dutch tongue.

Hier

Duyts.

Hier begint den
tweeden Boeck.

De Voor-reden banden
tweeden Boeck.

Ad dat ghy
wilt oerfetten
in de eerste Boeck/
de manieren
om te leeren spreken
Duytsch ende Enghelsch
by veel
gemeyne redenen/
als een patroon/
soo hebby nu
in desen tweeden Boeck/
veel gemeyne woorden/
geset na de ordinantie
van den A/B/C/ etc.
als stoffe
om ander redenen
te maken
by u selven.
Daerom als ghy
wilt oerfetten
eenighe redenen
upt den Duytsche
int Enghelsch/
soo en hebby niet
anders te doen/
dan te mercken
met wat letter
dattet woort begint/

English.

Here beginneth

the second Boke.

The Preface of the
second Boke.

After that you
have seene
in the first Booke,
the manner
for to learne to speake
Dutch and English
by many
common speeches,
as a paterne,
to have you now
in this second Booke,
many common words,
set after the order
of the A, B, C, &c.
as stuff
for to make
other sayings
by your self.
Therefore when as you
will translate
any sentences
out of the Dutch
into English,
so have you nothing
else to do,
but to marke
with what letter
that the word beginneth,

dat

Duyts.

dat ghy vinden wilt/
 ende daer na soeckien
 woordt na woordt :
 Ende als
 ghy die woorden
 gebonden hebt/
 soo meuchdypse
 by e:n voegen/
 na dat ghy gesien hebt
 in den eersten Boeck.
 Maer om die
 wel te voeghen/
 soo waert van noode
 dat ghy
 de manieren kondet
 van redenen te veranderen
 in veel tyden
 en in diversche personen/
 te weten/
 by Conjugatien/
 dewelche wy
 tot u profijt/
 kortelinge grooter
 in ses spraken
 sullen laten upt-gaen.

English.

which you will finde,
 and to seeke therefore
 word after word :
 And when
 you have found
 the wordes
 you may then
 joyne them together,
 like as you have seene
 in the first Booke.
 But for to
 joyne them well,
 it were needfull
 that you
 knew the manner
 to alter sentences
 into many times
 and diversitie of persons,
 that is to say,
 by Conjugations,
 the which wee
 for your profit,
 will shortlie set forth
 more amplie
 in six languages.

A.

Wendoen
 afdoen
 antwoorden
 aenbidden
 afzaghen
 afhouden
 aenbeerden

To put on
 to put off
 to answere
 to worship
 to cary downe
 to cut off
 to receive

afne

Duyts.

afnemen
 abstineren
 aenkleben
 aennemen
 ackeren
 acutionen
 afgaen
 aenroepen
 aenhooren
 arbeiden
 affnyden
 afstrecken
 Ander
 anders
 alsoo
 als
 als ghy
 almachtich
 altoos
 altijt
 alhier
 aldaer
 al den dagh
 arm
 armoede
 armelijck
 abel.

B.

Bzenghen
 yemant niet hem bzenghen
 beyden
 beleggen
 vernen
 vassen
 binden

English.

to take away
 to abstaine
 to cleave to
 to take on
 to til the earth
 to arrive
 to go downe
 to call vpon
 to hearken to
 to labour
 to cut off
 to pul off
 Other
 other wise
 even so
 when
 when you
 almightie
 alwayes
 at al times
 here
 there
 al the day
 poore
 povertie
 poorelic
 nimble.

To bring
 to bring or lead with him
 to tarry
 to besiedge
 to burne
 to barke
 to binde

begie

Duyts.

begieten
 bereyden
 beteren
 upt-borghen
 bepeysen
 begheven
 bergheu
 belghen
 bevelen
 besteden
 berooche
 bzedelen
 baden
 bzeken
 brouwent
 bekoopen
 bedwingen
 bewaren
 beginnen
 begheeren
 bersten
 beklagen
 biechten
 bevruchten
 blijven
 bedriegen
 beletten
 begraven
 bluffchen
 bespien
 betooveren
 begecken
 bloeyen
 betrouwen

Englisk.

to make wet
 to make readie
 to amend
 to credit
 to bethinke
 to forsake
 to hide
 to displease
 to command
 to employ
 to besmoake
 to brydle
 to bath
 to breake
 to brewe
 to be punished
 to constraime
 to keepe
 to begin
 to desire
 to burst
 to complaine
 to confesse
 to be with childe
 to abyde
 to deceive
 to hinder
 to burye
 to quench
 to espie
 to bewitch
 to mocke
 to blossom
 to in trust

bescher

Duyts.

beschermen
 buten
 bewijfen
 bootschappen
 belasten
 bidden
 berispen
 besien
 berouwen
 benijden
 blasen
 bloeden
 beneerstigen
 booren
 beben
 beroeren
 berocmen
 beloben
 behouden
 bupgen.
 Blyde
 blypschap.
 C.
 Coopen
 cleeden
 crijten
 crupen
 coken
 castyden
 crijsschen
 elieven
 croutwen
 consenteren
 comen

Englisk.

to defend
 to byte
 to shewe
 to do a message
 to charge
 to pray
 to reprove
 to looke
 to repent
 to envye
 to blowe
 to bloud
 to be diligent
 to peirce
 to tremble
 to trouble
 to boast
 to promise
 to keepe
 to bow.
 Glad
 gladnes.
 To buy
 to apparell
 to weepe
 to carry on wheelebartow
 to dresse meate
 to chasten
 to cry out
 to cleave
 to scratch
 to consent
 to come

elint

Duyts.

climmen
claghen
cussen
clappen
kosten/
crughen/of nemen
crighen
cloppen.

Cranch
kranchheyt
creupel
cozt man
coopmanschappe
conste
constelijck
cley man
cley wijf
croin
capittel
cout
coninck
coninginne
cardinael
canonick
cappellaen
cofter
cock
cupper
cleermaker
coufmaker
camer
cappelle
clocke
coorn

English.

to climme vp
to complaine
to kisse
to prattle
to cost
to take
to get
to knocke.

Sick

sicknes
cripple
a short man
marchandise
science or cunning
cunninglie
a little man
a little woman
crooked
chapter
colde
a king
a queene
a cardinal
a chanon
a chapelain
a sexton
a cooke
a cooper
a tayler
a hofyer
a chamber
a chappel
a bell
corns

Duyts.

coopman
couffen.

D.**Doen**

doopen
dienen
deeren
doen verstaen
dolen
doen blijcken
drincken
daghen
dinghen
decken
dueren
danffen
draoghen
douwen
dancken
droomen
druppen
dreyghen
doncker worden
dooden
daberen
derren
draghen
doorsteken/ of booren
deelen
dencken
duncken
donderen
draeyen

English.

a marchant
hofen.

To do
to baptise
to serue
to pitie
to cause one vnderstand
to go astray
to make appeare
to drinke
to cal one to the lawe
to huck
to cover
to indure
to daunce
to wype or drye
to presse
to thanke
to dreame
to droppe
to threaten
to become darke
to kill
to tremble
to dare, or be bold
to beare
to thrust, or peirce thorow
to divide
to thinke
to stoupe downe
to suppose
to thunder
to winde about

Duyts.

draepen
drijven
dul worden.

Doot

dijn
de dooden
dy
doof
dwebe
diep
diepte
dierbaer
dick man
dick wijf
dich laken
dichte
du
d' ander
dagh
daghelijck.

E.

Eten
ergheren
eeren
erven
effenen
eynden
eperen legghen.

Edel

edelheyt
eedt
eeckel
eerde
eenich

English.

to turne about
to drive
to be mad.

Death

thine
the dead
thee
deaf
fad
deepe
depth
precious
thick man
thick wife
thick cloth
thicknes
thou
the other
day
daylie.

To eate

to make worffe
to honour
to inherit
to make even
to end
to lay egges.

Noble

noblenes
oath
an akorn
earth
any

Duyts.

eers
ep
eerdbezpen
essche
exter
epud twoghel
eyche
esel
eseltinne
elst
erweten
eemer
elleboghe.

F. Fruyten

futselen
fudweel
falle
fardeel
fautte
fatsoen
fonteyn
fruyt
fusteyn.

G.

Gaen
gheben
grijpen
ghenaken
ghebeuren
ghenesen
gozden
ghelooden
gheleypden

eers

English.

arffe
egge
strawberries
an ash tree
magpye
a ducke
an oke
an asse
a shee-asse
mayfish
pealon
a bucket
an elbowe.

To rub or fret

to fumble
veluet
a foale
a fardle
a fault
a fashion
a fountayne
fruit
fustian.

To go

to give
to grype
to approach
to chaunce
to heale
to girde
to beleve
to conduct

G 2

gram

Duys.

gram zijn
 gryfen
 ghelieben
 gheboelen
 ghemoeten
 gieten
 gapen
 ghehinghen
 gherieuen
 ghedencken
 ghebieden
 ghebaren
 ghebenedijen
 groeten.

Goedt man
 goede vrouwe
 goetheyt
 goedertieren
 ghenuechte
 ghenuechlyck
 gierich
 giericheyt
 gram
 gramschap
 ghesont
 gheras
 groot man
 groot wijf
 grootheyt
 ghemeyn
 ghelaet
 ghestadich
 ghestadicheyt
 ghetrouwe

English.

to be angry
 to grinne
 to please
 to feele
 to meete
 to powre
 to gape
 to permit
 to furnish
 to remember
 to command
 to make a stirre, or noise
 to blesse
 to salute.

Good man
 good woman
 goodnes
 courteous
 pleasure
 pleasanthe
 covetous
 covetousnes
 angry
 anger or wrath
 whole or sound
 quicklie
 great man
 great woman
 greatnes
 common
 countenance
 constant
 constantnes
 faithfull

Duys.

ghetrouwicheyt
 gheluck.

H.

Helpen
 hebben
 helsen
 haesten
 helen
 hopen
 hinderen
 haghelen
 herbergen
 houwen
 handelen
 hanghen
 halen
 herkleeden
 herdoen
 haren
 hantgisten
 hoesten
 hooren
 heeten
 huren.

Heusch
 heuscheyt
 harde goet
 hooverdich
 hooverdije
 haestich
 hooghe
 hoogheyt
 hardt broodt
 hardt vleesch

English.

faithfulnes
 fortune.

To help
 to have
 to imbrace
 to make hast
 to keep close
 to hope
 to hinder
 to hayle
 to lodge
 to marrye or hew
 to handle
 to hang
 to fetch
 to put on other apparell
 to do againe
 to hate
 to give handfell
 to cough
 to heare
 to be called
 to hyre.

Stil
 stilnes
 hard goods
 proud
 pryde
 hastie
 high
 highnes
 hard bread
 hard flesh

Dupts.

hardicheyt
hol
hoe ist
houwelijck
hy is hier
haer
hangher
hem
half
henlieden
helfe
heplich
hondert
Hertoghe
Hertoginne
heere
haldoeck.

I.

Jaghen
jochen
jaerlijck
ick
jonck
jonckheyt
pdel
pdelheyt
pdel glorie
in
Jode
jaer
jagier
juchvrou
pser
ys

Englisk.

hardnes
hollowe
how is it
marriage
hee is here
her
hunger
him
half
those folke
the half
holye
hundred
Duke
Duches
Lord
neckcloth.

To hunt

to jest
yearlie
I
young
youngnes
vayne
vanitie
vayne glorie
in
Iewe
yeare
hunter
virgin or damsel
Iron
yse

inghe-

Dupts.

inghewant
incht
jonck-heere.

I.

Kiesen
kinderen
knielen
knoopen
kemmaen
kemmaen
konnaen
keeren
knauwen
kijben.

Kaken

kaneel
kete
ketel
kepser
kepserinne
keesse
kann
kerse
kerche
helder
kerf
kelck
kinne
kiecken
knaepe.

I.

leeren
loopen.
laten weten

Englisk.

entrayles
ynke
a gentleman.

To choose

children
to kneele
to knit
to combe
to know
to be able
to turne
to gnawe
to chyde.

The cheekes

sinamon
a throate
a kettle
an Emperour
an Emperesse
a candle
a combe
cherrye
a church
a seller
a skore
a chalice
a chinne
a chicken
a boy.

To learne

to runne
to give to vnderstand

4

ligghen

Dupts.

ligghen
lymen
laden
logeren
leyden.
lieghen
lyden
leenen
lachen
lyuden
leben
lypsteren
leberen
laten
leken
loben.
Licht
leelick
lecker
leckerheyt
loos
loosheyt
lanck
Loumaent
lust
leeder
laken
lyntwaet
leyel
labooz
lesse
lammicken.

M.

Minnen

English.

to lye
to glue
to lade
to lodge
to leade
to lie, or say untruely
suffer
to lend or borrow
to laugh
to found
to live
to hearken
to deliver
to leave
to leake
to praise.

Light

vyle or ill favoured

delicate

delicatenes

subtil

subtiltie

long

January

lust or desire

a ladder

wollen cloth

lynnen cloth

a spoone

an ewer

a lesson

a little lambe.

To love

maken

Dupts.

maken
minderen
mozwen
misdoen
manck gaen
moeten
missen
meynen
meesteren
meten
menghen
manghelen
moghen
mercken
malen
metsen
murmureren.

Minnelijck

minnelijckheyt

minne

milde

mildcheyt

middelbaer

my

mijn

magher

moop man

moop wijf

mozwe

minder

moede

moedtheyt

Meerte

Maendaggh

English.

to make
to diminish
to make soft
to do amisse
to halt
to be faine
to misse
to meane
to cure
to measure
to mingle
to exchange
to may
to consider
to grinde
to lay bricke
to murmur.

Lovelie

lovingnes

love

liberal

liberalitie

meane

mee

myne

leane

trim man

trim woman

soft

lesser

wearye

wearynes

March

Munday

G 5

maegh-

Dupts.

maeghschap
mal
Maep
mes
mes-maker
meser
munte
munter
makelaer
mantel.

D.

Maeken
naepen
naghelen
noemen
niesen
nevelen
nyppen
noden
nemen
na noen cten
nyghen
nat maken
nestelen.

Nydich
nydt/nydichept
nieu
nieu waren
neerstich
neerstichept
neder
neen
niet
naccht

English.

kindred
foolish
Maye
knife
a cutler
a bricklayer
coyne
a coyer
a broker
a cloake.

To approach

to sewe
to naile
to name
to neefe
to mist
to pinch
to bid to a feast
to take
to eat after noone
to make cursie
to make wet
to tye ones pointes.

Envious

hate, hatred
new
new tydinges
diligent
diligentnes
beneath, or lowe
no
not
naked

niemant

Dupts.

niemant
naent
nachregael
nabel
nagel
naghel des hants
nacht
nestelinck
naelde.

B.

Ontstehen

ontbypen
ontsien
ontdoen
ontkleeden
ontnaghelen
ontbinden
onthouden
ontgozden
onterven
onthalsen
ontsegghen
ondersoeckien
ontginnen
ontleenen
ontblieden
onderhouden
onderwysen
opstaen
opheffen
openbaren
opgaen
ontbieden
onderdanich zijn

English.

nobody
a name
a nightingale
a navel
a clove
nayle of the hand
nights
a point
a needle.

To kindle

to breake ones fast
to stand in awe
to vndoe
to vncloth
to vnnayle
to vnbinde
to withhold
to vngird
to disherit
to behead
to denye
to inquire
to cut vp
to borrow
to escape
to maintaine
to instruct
to rise vp
to lift vp
to manifest
to go vp
to send word
to be obedient

open

Dupts.

open doen
ontfanghen
onderstellen
overgeven of spoutwen
obergheden
ontbinden
ontloopen
omgaen
obergaen
oortboren
oortdecien
omringhen
oberblyden
oberdencken
ontstelen
ontdecken
ontlasten
oortloghen
onderwinden
oortmoedighen
oortmoeten.

P.

Paepen
plucken
pepisen
packen
preken
pypsen
pinten
pissen
proeben
pronuncieren
planten
pleghen

English.

to open
to receive
to set vnder
to vomit or spew
to deliver over
to vnbind
to runne away
to go about
to go over
to eareboare
to iugde
to incomparse
to remaine over
to ponder
to steale from
to vncover
to discharge
to make warre
to entreprise
to humble
to meet with one.

To content

to plucke
to thinke
to packe
to preach
to praise
to print
to pisse
to proove or try
to prounce
to plant
to accustome

plaghen

Dupts.

plaghen
ppnighen
prenterent
preserberent
pauserent
proucken
plaberent
prospererent.
Platteel
puer
Paus
Paesschen
paer
peerd
pampier
perchement
pastepe
pack.

Q.

Quypen
quellen
quetzen.

Quaet
quaethept
qualijck
quartier
quackel
quareel
quaertspel
citantie
quicksilber.

R.

Ryden
raden

English.

to plague
to racke or torment
to present or proffer
to preserve
to pause
to be demure
to pave
to prosper.
Platter
pure or cleane
the Pope
Easter
a paire
a horse
paper
parchment
a pastye
a packe.

To acquit

to vex
to hurt, or wound.

Evill

evilnes
evillie
a quarter
a quaille
a quarel or fray
playing cardes
aquittance
quicksilver.

To ryde
to counsel

rechten

Dupts.

rechten
repnighen
repfen
roepen
rapen
reghenen
rekenen
riecken
rotten
regneren
regeeren
rusten
root worden
roeren
roeben
roepen
rammelen.

Reyn
reynlicht
reynelijck
rijck
rijckdom
rijckelijck
ray.

Slapen S.

sitten
stelen
stooten
snypen
straffen
scheeren
spoutwen
soecken

English.

to make right
to make clean
to journey
to rowe
to gather
to rayne
to reckon
to smell
to rot
to raigne
to rule
to rest
to be come red
to stirre
to rove or robbe
to call
to romple.

Cleane
cleanlynes
cleanlie
rich
riches
richlie
hastelie.

To sleepe

to sit
to steale
to thrust or kick
to smite
to correct
to sheere or shave
to spew or vomit
to seeke

Dupts.

inoenens eten
savonts eten
schijden
storten
stoppen
schupmen
sparen
schulwich zijn
schynen
schummelen
segghen
spellen
sieden
singhen
smecken
sorghie hebben
snupten
swellen
schoutwen
stampen
senden
salben
sofferen
smeden
slaen
smelten
spinnen
smaken
suchten
suppen
schamen
spelen
sweeren
sticken/ of tournoyen

English.

to dyne
to sup
to write
to spill
to stop
to skum
to spare
to owe
to shyne
to mould
to say
to spel
to seeth
to sing
to flatter
to have care
to snuffe a candle
to swell
to avoyde
to stamp
to send
to salve
to stuffe, or garnish
to forge as smithes do
to strike
to melt
to spin
to tast
to sigh
to suppe
to shame
to play
to sweare
to just or tilt

sterben

Duys.

sterben
 spluten
 spieghelen
 swemmen
 schicken
 supberen
 schellen
 schilderen
 stincken
 scheppen
 sorten
 springhen
 saepen
 sincken
 sluyten
 saghen
 seghelen
 synden
 spreken
 schieten
 struyckelen
 stuyghen
 spannen
 smetten
 steppen
 schencken
 sien
 supghen
 sondighen
 smieren/ smouten
 schuren
 schueren.
 Soet
 soetheyt

English.

to dye
 to cleave
 to looke in a glasse
 to swimme
 to set in order
 to purge
 to peepe
 to paint
 to stinke
 to lade vp
 to salt
 to leape
 to sowe corne
 to sinke
 to shut
 to sawe
 to seale
 to cut
 to speake
 to shoote
 to stagger
 to keepe silence
 to scretch-out
 to defile
 to traile after
 to fill
 to see
 to suck
 to sinne
 to annoynt
 to tare or rent
 to scowre.
 Sweet
 sweetnes

soetelijck

Duys.

soetelijck
 sant
 swaer
 swaerheyt
 swaerlijck
 schoon
 schoonheyt
 schoonlijck
 sieck
 siechte
 schorst
 stottich
 stom
 sot
 sotternije
 sottelijck
 stout
 stouthent
 stoutelijck
 swaermoedich
 swaerlijck
 smal
 smallijck
 selbe
 sommighe
 somtijts
 scherp
 slijck
 stijlijck
 sonder u
 sint gister
 supber
 siet hier
 siet daer
 Saterdagh

English.

sweetlie
 sand
 heavy
 heavines
 heavilie
 fayre
 fayrnes
 fayrlie
 sick
 sicknes
 scabbed
 snotty
 dumbe
 foole
 foolishnes
 foolishlie
 stout or bold
 stoutnes
 stoutlie
 sad or heavie
 heavilie
 narrowe
 narrowlie
 self
 some
 sometimes
 sharpe
 myre
 stilie
 without you
 since yesterday
 cleane
 looke here
 looke there
 Saterdag

schalck

Dupts.

schalck
 flap
 Sondagh
 sozge
 sozghuldich
 Sprockelle
 selden
 stof
 sterck
 sterckheyt
 swert
 suer
 syn
 sp
 saugher
 schoutet
 schepen
 schijnwercker
 stoot-maker
 smit
 schrijver
 schipper
 spenne of banck
 sale
 stal
 spit
 schuppe
 spinrock
 spille
 strate
 schristoris
 sulcher
 stroo
 spijse
 schoutwer

English.

craftie
 weake
 Sunday
 care
 careful
 Februarye
 seldome
 dust
 strong
 strength
 black
 lower
 his
 they
 a finger
 a baylie
 a indge
 a joyner
 a lockmaker
 a smith
 a writer
 a shipper
 a bench
 a hall
 a stable
 a spit, or broach
 a shovell
 a distaffe
 a spindle
 a treete
 a standish
 such
 strawe
 meate
 a shoulder

schenckel

Dupts.

schenckel
 stuck
 schaep
 sinne
 slanghe
 flecke
 steur
 salm
 snoeck
 sperwer
 swaen
 swaluwe
 schee
 schip
 sout
 safferan
 suppen
 supcher
 stielbezpen
 sneeu
 sonne
 socken
 stapelaken
 schotel
 soutbat
 serbette
 steen
 stoel
 spieghe
 schoen
 schozshaeck
 snuyter
 saedt
 sack
 salaer

English.

a gammon
 a peece
 a sheepe
 an ape
 an adder
 a snayle
 a sturgeon
 a salmon
 a pyke
 a sparowe hawke
 a swanne
 a swallowe
 a sheath
 a ship
 salt
 saffron
 a caudel or supping
 suger
 goose beryes
 snowe
 the sunne
 sockes
 sheetes
 a dish
 a salt cellar
 a table napkin
 a stone
 a stoole
 a glasse
 shoes
 a tach hooke
 a snuffer
 seed
 a sacke
 a faller

Dupts.

schuere
schraghe
schole
schupin
schipman
schoen-maker
sonde
spel
speelman
stemme
stadt
stede
stanch
steegher
stock
stelte
steert
stopfel.

C.

Crecken
tellen
timmeren
tomen
terckenen
tasten
trouwen
troosten
tusschen
toeben
te doen
temmen
tupmelen
temteren
tupghen
te niet doen

English.

a barne
a trest
a schoole
skunne
a shipman
a thoomaker
sinne
playe
a player
a voyce
a citie, or towne
a place
a stincke
a stayre
a staffe
a stilt
a rayle
a stopple.
To pull
to tell
to build
to tunne beere
to marke
to feele
to marry
to comfort
to play at dice
to tarry
to do
to tame
to tumble
to tempt
to determine, or end
to witnes
to bring to nothing

toes

Dupts.

toebehooren
tooghen
troetelen.
Traech
traechte
te luttel
te veel
te vzoech
te spade
toornich
tsavonts
tsnachts
tsnoegheng
tsnoeneng
terstont
te gader
ter wat sake
tot
ten waer
te Brugge
te wat ure
tijt
te samen
teghen
tis immerg
ten is
te eten
twee
thiene
twaelve
twintich
tachtentich
tanden
teenen
timmerman

English.

to appertaine
to shew
to make much of.
Sluggish
Sluggishnes
to little
to much
to earlie
to late
angry
in the evening
by night
in the morning
at noone
by and by
together
for what cause
at
if that were not
at Bridges
at what a clock
time
together
against
it is surely
it is not
to eate
two
ten
twelve
twentie
eightie
teeth
toes
a carpenter

12 3

tjcke

Dupts.

English.

rijcke
 tafel
 teliore
 trappe
 toren
 tanghe
 terwe
 tozben
 tabbaert
 tonghe
 therte
 tichelen
 ten
 tack
 taerte
 termijn
 tam
 tenne pot
 thijf
 thoost
 thape
 tobbe
 tozse
 trechter
 tvel
 tuper.

D.

Wetent
 willen
 verbedden
 wapenen
 vertroosten
 voesteren
 verberghen
 versoeten
 vergaderen

a tyke or bed
 a table
 a trencher
 a stayre
 a tower
 tonges
 wheat
 turffes
 a gowne
 a tongue
 the heart
 tyles
 tynne
 a branch
 a tart
 a terme
 tame
 a tynne pot
 the bodye
 the head
 the haire
 a tubbe
 a torch
 a tunnel
 the skinne
 the fyre.
 To knowe
 to will
 to waite for one
 to arme
 to comfort
 to nurse
 to hide
 to make sweet
 to gather together

Dupts.

English.

boozderen
 bersekeren
 boeghen
 weben
 totgheben
 versieren
 bloechen
 banghen
 bertopsen
 wisselen
 wettten
 witten
 verrorren
 wieghen
 weyden
 wijen
 verdooghen
 wermen
 bechten
 berkeyghen
 basten
 wizinghen
 ballen
 woenen
 braghen
 woeren
 verderben
 versteken
 wozen
 vergulden
 verteeren
 wecken
 verlaten
 versmaden
 vermanen

to advance
 to assure
 to joyne
 to weave
 to give out
 to imagine
 to curse
 to take, or catch
 to condemne
 to change
 to whet
 to whyten
 to remove
 to rock a cradle
 to pasture
 to hallow
 to shew
 to warme
 to fight
 to obtaine
 to fast
 to wring
 to fall
 to dwell
 to demand
 to defend
 to destroy
 to put a side
 to be
 to gilt
 to spend
 to wake
 to forsake
 to despise
 to exhort

Dupts.

verdoemen
 verstaen
 herblyden
 verbaren
 verkrachten
 verklaren
 volghen
 vullen
 wijzen
 verbzeemden
 versuffen
 verwozghen
 wesen
 verwonderen
 wyben
 voederen
 verbeuren
 wandelen
 verderben
 boeden
 wedden
 wintien
 vriesen
 wozen
 wtgaen
 wasschen
 verdrincken
 wercken
 bertoznen
 wech doen
 weenen
 verkondighen
 visschen
 wech gaen
 vergheben

English.

to condemne
 to vnderstand
 to rejoyce
 to make a frayde
 to force or deflowre
 to declare
 to follow
 to fill
 to instruct
 to be estranged
 to dote
 to strangle
 to be
 to wonder
 to rub
 to lyne a garment
 to forfeit
 to walke
 to destroy
 to cherish
 to wager
 to winne
 to freeze
 to cast
 to go out
 to wash
 to drowne
 to worke
 to make angry
 to put away
 to weepe
 to publish
 to fish
 to go away
 to forgive

boldoen**Dupts.**

boldoen
 bouwen
 boozsien
 verliesen
 weghen
 wtrecken
 weder gheben
 vesten
 verhoften
 wederstaen
 woepgheren
 versuchten
 bacck hebben
 binden
 verschalcken
 vermoeden
 verwen
 verdzieten
 verslyten
 verschzicken
 bisiteren
 waepen
 wozken
 waken
 hlieghen
 verwinnen
 vagen
 verdziesen
 vergheten
 vreesen.

Boozdeel

vziendt
 vziendelijck
 vroom
 vroomheyt

English.

to accomplish
 to fold
 to foresee
 to loose
 to weigh
 to pull out
 to give againe
 to fortifie
 to upbraid
 to resist
 to denye
 to sigh
 to be sleepe
 to finde
 to deceive
 to wax wearie
 to dye colours
 to irke, or greeve
 to weare out
 to be affraid
 to visit
 to blowe
 to revenge
 to wake
 to flye
 to vanquish
 to sweepe
 to be frosen
 to forget
 to feare.

Advantage

a freind
 freindelic
 valiant
 valiantnes

W 5**vroomheyt**

Duys.

English.

bromelijck
 wijs
 wijsheyt
 wijslijck
 viere
 vierkant
 vijfde
 vijftien
 vijftich
 venckel
 vleyschap
 banden
 wat
 wien is dat
 wat diuck
 vele
 vol
 volkomelijck
 wie
 van waer zijdt
 waer toe
 waeromme
 welck
 waer mede
 wonderlijck
 wonderlijcken
 wankelbaer
 wonder
 broedt
 broedtheyt
 wel
 wel broech
 booz u
 tot
 waer gady

valiantlie
 wise
 wildome
 wifelye
 foure
 fouresquare
 five
 fiteene
 fiftie
 fennel
 villanie
 of the
 what
 whose is that
 what thing
 much
 full
 perfectlie
 who
 from whence be you
 whereto
 wheretore
 which
 where with
 marvelous
 marvellouslie
 changable
 a wonder
 sparing, or nigardish
 nigardice
 well
 earlie enough
 before you
 out
 where go you

blug

Duys.

English.

blug
 berre
 waer
 waer af
 want
 booz hoe veel
 winter
 brolijck
 Woensdagh
 Wede-maent
 wit
 wilde
 wy
 uwe
 dupl
 duplijck.
 wijf
 boozhoofst
 vingher
 waer
 boet
 weduwe
 waghenaer
 waghenaer
 wapen-maker
 weber
 bettewarier
 berwer
 waeper
 water-meulen
 windt-meulen
 boetbanck
 wambegs
 boester
 bat

by and by
 farre
 where
 where of
 for
 for how much
 the winter
 merrye
 Wednesday
 Iune
 white
 wild
 wee
 your
 foule
 fithie.
 A woman
 a forehead
 a finger
 true
 a foote
 a widow
 a wagon-man
 a wagon-maker
 a weapon-maker
 a weaver
 a chaundler
 a dyer
 a fanne
 a watermill
 a windmill
 a footeftoole
 a dublet
 a nurse
 a barrell

wint

Duyts.

wint
water
bleesch
wolf
wozm
vozsch
bloo
wozsten
warmoes
bladen
wijn
was
wolcken
vaghelper
vper
wijngaert
wilghe
vader
venster
water-pot
vughel
vifch
bleesch-hung
vanghenisse
bercken
weke
wolle
weerd
weerdinne
woztele
winckel
voet-wegh
voeper
vozne
Wydagh

English.

wind
water
flesh
wolfe
a worme
a frog
a flea
sauciges
pottage
a flawne
wyne
wax
clowdes
purgatorie
a fyre
a vineyard
a willow
a father
a wyndow
a water-pot
a birde
a filh
a fleih-house
a prifon
a hogge
a weeke
wooll
an hoſte
an hoſteſſe
a roote
a ſhop
a foote-path
fodder for beaſts
a forme
Fryday

ure

Duyts.

ure
vrede
wende.

English.

an howre
peare
paſture.

Hier na volghen de
Conjugation.

De Conjugatie vart
woordt te hebben.

Indicativus.

Ick hebbe
ghy hebt
hy heeft.

Wy hebben
ghylieden hebt
ſy hebben.

Ick hadde
ghy hadt
hy hadde.

Wy hadden
ghylieden hadt
ſy hadden.

Ick hebbe gehadt
ghylieden hebt gehadt
ſy hebben gehadt.

Wy hebben gehadt
ghylieden hebt gehadt
ſy hebben gehadt.

Ick ſal hebben
ghy ſult hebben
hy ſal hebben.

Wy ſullen hebben
ghylieden ſult hebben
ſy ſullen hebben

Here after followthe
Conjugations.

The Conjugation of this
verbe, to Have.

Indicative moode.

I have
thou haſt
hee hath.

Wee have
yee have
they have.

I had
thou haddeſt
hee had.

Wee had
yee had
they had.

I have had
thou haſt had
hee hath had.

Wee have had
yee have had
they have had.

I ſhall have
thou ſhalt have
hee ſhall have.

Wee ſhall have
yee ſhall have
they ſhall have.

De

Duyts.

De maniere vā gebiedē.

Hebt
laet hem hebben.
Laet ons hebben
hebt ghylieden
laet hen hebben.

De maniere vā begerē.

Och of ick hadde
och of ghy haddet
och of hy hadde.
Och of wy hadden
och of ghylieden hadt
och of splieden hadden.

Ick soude hebben
ghy soudt hebben
hy soude hebben.

Wy soudē hebben
ghylieden soudt hebben
splieden soudē hebben.

Dat ick mach hebben
dat ghy mencht hebben
dat hy mach hebben.

Dat wy mogen hebben
dat ghy mencht hebben
dat sy mogen hebben.

Indien dat ick hebbe
indien dat ghy hebt
indien dat hy heeft.

Indien dat wy hebben
indien dat ghylieden hebt
indien dat splieden hebben.

Ick hebbe gehad
ick hadde gehad
ick sal gehad hebben

English.

The Imperative mood.

Have thou
let him have.
Let vs have
have yee
let them have.

Optative mood.

Oh that I had
oh that thou haddest
oh that hee had.
Oh that wee had
oh that yee had
oh that they had.

I should have
thou shouldst have
hee should have.

Wee should have
yee should have
thou should have.

That I have
that thou hast
that hee hath.

That wee have
that yee have
that they have.

If that I have
if that thou hast
if that hee hath.

If that wee have
if that yee have
if that they have.

I have had
I had had
I shall have had

Duyts.

ick soude gehad hebben.
Om te hebben
te hebben
al hebbende.

De Conjugatie van hct
woordt / Zijn.

Ick ben
ghy zijt
hy is.

Wy zijn
ghylieden zijt
splieden zijn.

Ick was
ghy waert
hy was.

Wy waren
ghylieden waert
splieden waren.

Ick hebbe geweest
ghy hebt gheweest
hy heeft geweest.

Wy hebben geweest
ghylieden hebt geweest
splieden hebben geweest.

Ick sal zijn
ghy sult zijn
hy sal zijn.

Wy sullen zijn
ghylieden sult zijn
sp sullen zijn.

Weest ghy
laet hem zijn.
Laet ons zijn

weest ghylieden
laet henlieden zijn.

English.

I should have had.
For to have
to have
all having.

The Conjugation of this
worde, to Be.

I am
thou art
hee is.

V Vee be
yee be
they be.

I was
thou wast
hee was.

V Vee were
yee were
they were.

I have been
thou hast been
hee hath been.

V Vee have been
yee have been
they have been.

I shall be
thou shalt be
hee shall be.

V Vee shall be
yee shall be
they shall be.

Be thou
let him be.
Let vs be

be yee
let them be.

Dat

ick

Duyts.

Dat ick zp
dat ghy zyt
dat hy zp.

Dat wy zyn
dat ghylieden zyt
dat slieden zyn.

Waer ick
waert ghy
waer hy.

Waren wy
waert ghylieden
waren slieden.

Aenghesien dat ick ben
dat ghy zyt
dat hy zp.

Dat wylieden zyn
dat ghylieden zyt
dat slieden zyn.

Al ben ick
al zyt ghy
al is hy.

Al zyn wy
al zyt ghylieden
al zyn slieden

Te zyn
gewest te hebben
zynde, wesende.

English.

God graunt I be
thou be
hee be.

V Vee be
yee be
they be.

V V old God I were
thou werest
hee were.

V V ee were
yee were
they were.

Seeing that I am
that thou art
that hee is.

That wee be
that yee be
that they be.

Although I be
thou be
hee be.

V V ee be
yee be
they be

To be
to have ben
being.

F I N I S.

